

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво- Могилянська академія»
Факультет охорони здоров'я, психології та соціальної роботи
Кафедра Школа соціальної роботи імені В. І. Полтавця

Магістерська робота

освітній ступінь – магістр

на тему: **«СПЕЦИФІКА НАДАННЯ ПІДТРИМКИ
ПРЕДСТАВНИКАМ ЛГБТК+, ЩО ЗАЗНАЛИ
ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА»**

Виконала: студентка 2-го року
навчання, спеціальності

231 Соціальна робота

Грімова Поліна Олексіївна

Керівниця: Савчук О.М.,
кандидатка психологічних наук,
доцентка

Рецензент: Гусак Н. Є.
кандидатка соціальних наук,
доцентка

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою «_____»

Секретар ЕК

«_____» _____ 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НАДАННЯ ПІДТРИМКИ ЛГБТК+, ЩО ЗАЗНАЛИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА.....	6
1.1. Поняття домашнього насильства та насильства з боку інтимного партнера.....	6
1.2. Специфіка домашнього насильства щодо представників ЛГБТК+.....	11
1.3. Особливості соціальної роботи та надання підтримки представникам ЛГБТК+, що зазнали домашнього насильства.....	16
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	24
2.1. Час та етапи проведення дослідження.....	24
2.2. Процедура проведення дослідження	25
2.3. Методи та інструменти дослідження.....	27
2.4. Характеристики вибірки дослідження.....	29
2.5. Етичні принципи та труднощі проведення дослідження.....	31
2.6. Концептуалізація та операціоналізація понять.....	32
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ СПЕЦИФІКИ НАДАННЯ ПІДТРИМКИ ЛГБТК+ КЛІЄНТІВ, ЩО ЗАЗНАЛИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ТА ПОВ'ЯЗАНІ З ЦИМ ВИКЛИКИ.....	34
3.1. Особливості домашнього насильства та насильства з боку інтимного партнера в контексті ЛГБТК+ спільноти.....	34
3.2. Бар'єри в отриманні допомоги для ЛГБТК+ осіб, які пережили насильство.....	40
3.3. Труднощі, з якими стикаються надавачі послуг під час роботи з ЛГБТК+ клієнтами, що зазнали домашнього насильства.....	45

3.4. Значення професійної кваліфікації та міжсекторальної співпраці фахівців для роботи з ЛГБТК+ клієнтами, що зазнали домашнього насильства.....	53
3.5. Роль репутації та співпраці ЛГБТК+ організацій в Україні у системі підтримки.....	59
3.6. Взаємодія ЛГБТК+ організацій з державними та правоохоронними органами та шляхи її покращення.....	62
РОЗДІЛ 4 ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	68
ВИСНОВКИ.....	71
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТОК А Гайд напівструктурованого інтерв'ю для фахівців.....	84

ВСТУП

Домашнє насильство є проблемою, що стосується всіх соціальних груп по всьому світу, однак представники ЛГБТК+ спільноти стикаються з особливими викликами, пов'язаними з подвійною дискримінацією через сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність (або ознаки СОГІ) та через сам факт насильства. У багатьох випадках ЛГБТК+ особи не звертаються за допомогою через страх стигматизації або недовіру до офіційних структур, які часто не враховують їхніх специфічних потреб (Центр «Наш світ», 2024).

В Україні ця проблема ускладнюється через загальний брак інклюзивних правових і соціальних механізмів. Хоча в 2022 році Україна ратифікувала Стамбульську конвенцію, яка зобов'язує державу вживати заходів проти гендерно зумовленого насильства, потреби ЛГБТК+ осіб залишаються недостатньо врахованими. Основні ініціативи з надання підтримки постраждалим від домашнього насильства лежать на плечах неурядових організацій, які часто діють в умовах обмеженого фінансування, соціальної стигми та низької співпраці з державними установами (UNFPA, 2022).

Дослідження свідчать, що війна в Україні значно загострила цю проблему. Багато представників ЛГБТК+ спільноти опинилися поза увагою основних гуманітарних програм, що підвищує їхню вразливість до домашнього насильства. Трансгендерні особи та інші представники ЛГБТК+ часто стикаються з відмовою у доступі до притулків та підтримки через брак документів або упереджене ставлення (Women's Refugee Commission, 2023). Через кризу НУО змушені поєднувати роботу з правозахисту з наданням базової гуманітарної допомоги, що обмежує їхні можливості для довготривалих рішень. Крім того, міжнародний досвід підкреслює те, що представники ЛГБТК+ частіше стикаються з

психологічним, фізичним та економічним насильством у своїх стосунках. Проте відсутність статистичних даних та досліджень на рівні України ускладнює розробку ефективних стратегій реагування (Council of Europe, 2023).

Таким чином, аналіз специфіки надання підтримки неурядовими організаціями ЛГБТК+ особам, які зазнали домашнього насильства, є актуальним.

Мета дослідження: виявити та проаналізувати специфіку в наданні підтримки ЛГБТК+ особам, які зазнали домашнього насильства, фахівцями неурядових організацій в умовах війни.

Завдання дослідження:

- 1) Проаналізувати особливості домашнього насильства щодо ЛГБТК+ осіб в українському контексті.
- 2) Описати характер звернень ЛГБТК+ клієнтів щодо домашнього насильства та проаналізувати вплив воєнного стану на цю проблематику.
- 3) З'ясувати специфічні умови, що впливають на ефективність надання підтримки ЛГБТК+ особам, що зазнали домашнього насильства, в Україні.
- 4) Виявити бар'єри, що виникають для постраждалих при отриманні допомоги та для фахівців при її наданні.
- 5) Розробити практичні рекомендації щодо оптимізації системи надання підтримки у випадках домашнього насильства з врахуванням специфіки потреб ЛГБТК+ спільноти.

Об'єкт дослідження: надання підтримки ЛГБТК+ особам, які зазнали домашнього насильства, неурядовими організаціями в Україні.

Предмет дослідження: специфічні характеристики надання підтримки ЛГБТК+ особам, які зазнали домашнього насильства, з урахуванням потреб цільової групи та бар'єрів у роботі фахівців українських неурядових організацій.

Теоретична значущість роботи полягає у виявленні і систематизації особливостей та основних труднощів, з якими стикаються НУО при роботі з постраждалими ЛГБТК+ особами, а також у розробці пропозицій щодо вдосконалення підходів до надання підтримки.

Практична значущість роботи полягає у тому, що дослідження може стати основою для розробки рекомендацій для НУО або інших надавачів послуг щодо покращення надання підтримки ЛГБТК+ особам, що зазнали домашнього насильства. Пропозиції щодо подолання наявних викликів можуть бути впроваджені в програми підтримки НУО, що дозволить підвищити ефективність їхньої роботи та забезпечити кращий захист прав ЛГБТК+ спільноти в Україні, що ефективно вплине на рівень життя цієї групи.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та одного додатку. Було проаналізовано 66 публікації, з яких 53 – англійськомовні та 13 – українськомовні. Робота викладена на 88 сторінках, основний текст роботи міститься на 74 сторінках.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НАДАННЯ ПІДТРИМКИ ЛГБТК+, ЩО ЗАЗНАЛИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

1.1 Поняття домашнього насильства та насильства з боку інтимного партнера

Домашнє насильство є серйозною проблемою, яка впливає на якість життя багатьох людей, незалежно від віку, статі та соціального статусу. В умовах, коли ці явища часто супроводжується втратою підтримки та почуттям незахищеності, важливо створювати можливості для оперативного реагування та надання кваліфікованої допомоги. Саме тому ознайомлення зі специфікою домашнього насильства та насильства з боку інтимного партнера дозволяє розробляти більш ефективні стратегії профілактики та підтримки осіб, що його зазнали.

Термін «домашнє насильство» зазвичай означає фізичні, сексуальні, емоційні, економічні чи психологічні дії або погрози, які відбуваються між членами сім'ї (Devries та ін., 2013). Домашнє насильство, як причина страждань і смертей серед жінок, визнано однією з основних проблем охорони здоров'я в усьому світі (García-Moreno et al., 2013).

Домашнє насильство є небезпечним через те, що воно часто пов'язане зі схемою «влади та контролю» (Das & Roy, 2020), коли кривдник використовує низку образливих тактик, щоб зберегти своє домінування над постраждалою особою. Це може зробити складним для тих, хто зазнав

насильства, процес виходу з циклу, навіть коли воно стає небезпечним для їхнього життя.

Крім того, домашнє насильство може призвести до фізичних ушкоджень (Bogat et al., 2016), емоційних травм (Garcia-Moreno & Stöckl, 2017) (Sugg, 2015) і навіть до смерті тих, хто його зазнає (Cosh & Carslaw, 2016). Домашнє насильство може мати глибокий вплив на психічне здоров'я постраждалих, багато з яких можуть мати депресію, тривогу, посттравматичний стрес та інші психологічні наслідки (Garcia-Moreno & Stöckl, 2017) (Sugg, 2015). Наслідки домашнього насильства зазвичай виходять за межі безпосереднього життя жертв, впливаючи на їхні сім'ї та громади (Humphreys & Thiara, 2003) (Hawcroft et al., 2019). Наприклад, наслідки можуть поширюватися на дітей жертв, які можуть страждати від проблем розвитку, психічних розладів (Overlien, 2009) та підвищеного ризику стати кривдниками або жертвами насильства (Helping Children and Families Experiencing Domestic/Institutual Partner Violence, 2020).

На відміну від домашнього насильства, насильство з боку інтимного партнера (IVP – Intimate Partner Violence/НІП – Насильство з боку Інтимного Партнера) є окремим видом домашнього насильства, яке відбувається між теперішнім або колишнім подружжям або партнерами поза шлюбом. НІП охоплює той самий спектр “атакуючої поведінки” (offensive behavior), що й домашнє насильство (наприклад, фізичне, сексуальне, емоційне, економічне та психологічне насильство), але зосереджується на насильстві в межах інтимних стосунків.

Основні відмінності між домашнім насильством та НІП полягають у специфічній природі та контексті стосунків, в яких відбувається насильство. У той час як домашнє насильство може відбуватися між будь-

якими членами сім'ї або членами домогосподарства (Стюарт та ін., 2012), НІП зосереджене на насильстві у стосунках між інтимними партнерами, наприклад, між подружжям або хлопцем та дівчиною (Intimate Partner Violence Prevention, 2023). НІП також має тенденцію включати модель «примусового контролю» та дисбалансу влади, яка може бути не такою поширеною в інших видах домашнього насильства. Крім того, динаміка НІП, включаючи емоційний та психологічний вплив на постраждалих, може відрізнятись від інших ситуацій домашнього насильства. Ці нюанси важливо враховувати при розробці індивідуальних стратегій запобігання та втручання для кожного типу насильства.

Юридичні визначення домашнього насильства та переслідування за ознакою статі можуть відрізнятись в різних юрисдикціях залежно від країни. Деякі закони можуть використовувати термін «домашнє насильство» для позначення всіх форм насильства в сім'ї, в той час як інші можуть мати окремі закони для НІП. Ця правова відмінність може впливати на те, як справи розглядаються в рамках правової системи. Наприклад, у США деякі штати мають спеціальні закони щодо НІП, які передбачають посилений захист і покарання за цей вид насильства, Наприклад, глава 741 Статуту штату Флорида (Statutes & Constitution, 2023) розглядає домашнє насильство і включає положення про судові заборони для захисту від домашнього насильства. У Флориді також є спеціальні закони, що стосуються насильства в контексті НІП, які пропонують подібний захист, як і для одружених або пар, які спільно проживають. В Україні, однак, немає спеціального закону про НІП, і такі випадки підпадають під дію загального кримінального законодавства, яке критикується за

неефективність у боротьбі з динамікою та складністю домашнього насильства.

Хоча і домашнє, і сексуальне насильство є однаково серйозними проблемами, тематичні дослідження можуть зосереджуватися на дещо різних аспектах, залежно від конкретного терміну, що використовується. Стюарт та ін. (2020) підкреслюють критичну важливість розуміння домашнього насильства та насильства з боку інтимного партнера як проявів динаміки влади та спроб кривдника встановити контроль над жертвою, особливо в контексті інтимних стосунків.

Роль гендеру також важливо розуміти в контексті як домашнього насильства, так і насильства з боку інтимного партнера. Історично склалося так, що домашнє насильство непропорційно впливає на жінок: жінки частіше зазнають тяжких фізичних ушкоджень, психологічних травм та вбивств від рук своїх партнерів. Жінки також стикаються з більшим ризиком примусового контролю, фінансових зловживань та інших нефізичних форм НПП, які можуть мати значний вплив на їхній добробут та автономію. (Simmona et al., 2011)

Як уже згадувалося, НПП часто коріниться в глибоко встановленій гендерній нерівності та традиційних соціальних нормах, які надають непропорційну владу та повноваження одному партнеру, зазвичай чоловіку, над іншим, зазвичай жінкою. Такий дисбаланс влади може дозволити кривднику застосовувати різноманітні тактики насильства, як фізичного, так і нефізичного, щоб домінувати та підкорювати жертву, що робить надзвичайно складним для жертви вирватися з цього циклу насильства.

Більше того, традиційні гендерні ролі та очікування, які покладаються на кожного учасника стосунків, можуть значно підвищити вразливість жінок до насильства. Ці жорсткі норми часто диктують такі правила, що жінки повинні бути покірними, «шанобливими» та фінансово залежними від своїх партнерів-чоловіків. Такий дисбаланс влади та брак автономії може зробити складним і навіть неможливим для жінок розпізнати насильницьку поведінку, не кажучи про те, щоб знайти ресурси та підтримку для безпечного розриву насильницьких стосунків. Крім того, панівні в суспільстві погляди, які виправдовують або мінімізують домашнє насильство над жінками, ще більше ускладнюють проблеми, з якими вони стикаються. Цікаво, що жертвою частіше є жінка, тоді як кривдником може бути будь-яка стать (хоча частіше, знову таки, кривдником є чоловік) (Stroshine & Robinson, 2003).

На суспільному рівні домашнє насильство та НІП лягають значним тягарем на систему охорони здоров'я, соціальні служби та систему правосуддя. Вони вкорінюють цикли насильства, які можуть охоплювати цілі покоління (Machisa та ін., 2018), що призводить до постійних соціальних та економічних втрат. Наприклад, за оцінками деяких досліджень, щорічні витрати на НІП у США становлять понад 8 млрд. доларів у вигляді прямих витрат на медичні та психіатричні послуги, а також понад 1 млрд. доларів у вигляді втраченої продуктивності оплачуваної роботи (Kourti et al., 2021).

Отже, і домашнє насильство, і насильство з боку інтимного партнера є комплексними проблемами, що мають віддалені наслідки як для самої людини, так і спільноти, в якій вона живе. Хоча вони мають багато спільних рис, унікальна динаміка та контекстуальні чинники кожної форми

насильства вимагають індивідуальних підходів до профілактики, втручання та підтримки постраждалих.

1.2. Специфіка домашнього насильства щодо представників ЛГБТК+

Хоча домашнє насильство є важливою проблемою для різних верств населення, ЛГБТК+ спільнота стикається з унікальними проблемами та бар'єрами при зверненні за підтримкою та послугами через певну специфіку цієї проблеми (Humphreys and Thiara, 2003). Важливо зазначити, що ЛГБТК+ часто стикаються з кількома рівнями дискримінації, один з яких пов'язаний з їхньою СОГІ (сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність; від англ. SOGI – sexual orientation and gender identity), а інші можуть включати такі фактори, як: раса, клас, інвалідність або інші перехресні статуси, які ще більше посилюють їхню вразливість. Однак, коли йдеться про домашнє насильство щодо ЛГБТК+ людей, основна увага приділяється динаміці та факторам, безпосередньо пов'язаним з їхньою СОГІ. Оскільки гендер є ключовим чинником домашнього насильства, унікальна динаміка гендеру та влади у стосунках ЛГБТК+ може суттєво впливати на характер та досвід насильства.

Говорячи про домашнє насильство в стосунках ЛГБТК+, або про НІП зокрема, іноді використовують терміни «ситуативне насильство в парі» (situational couple violence) та «інтимний тероризм» (intimate terrorism), щоб допомогти диференціювати патерни та динаміку насильства. Ситуативне насильство в парі, як правило, пов'язане з окремими випадками фізичної

агресії, що часто є наслідком конфліктів, які загострюються, і не передбачає постійної моделі влади та контролю (Typology of Domestic Violence: Intimate Terrorism, Violent Resistance, and Situational Couple Violence, 2008)

На противагу цьому, інтимний тероризм характеризується поширеною, постійною практикою примусового контролю, залякування та емоційного/психологічного насильства, що виникає через бажання домінувати над партнером і зберігати владу у відносинах. Ця динаміка може бути особливо складною для розпізнавання та вирішення у відносинах ЛГБТК+, де кривдник може не відповідати традиційному гендерному стереотипу «чоловіка-кривдника», а жертва може не відповідати стереотипу «скривдженої жінки». (Davis et al., 2019) (Yoshioka et al., 2020) Динаміка влади та контролю в інтимному тероризмі може проявлятися по-різному залежно від гендерних ідентичностей та самовираження у стосунках, що робить надзвичайно важливим той факт, щоб служби підтримки та втручання були чутливими до різноманітного досвіду ЛГБТК+. (Ard & Makadon, 2011) (Stewart et al., 2020)

Дослідження показують, що насильство з боку інтимного партнера трапляється у стосунках ЛГБТК+ з такою ж або навіть більшою частотою, ніж у гетеросексуальних стосунках. Наприклад, 35,4% жінок і 21,5% чоловіків, які повідомили, що мають одностатевого партнера, зазнавали фізичного насильства, порівняно з 20,4% жінок і 7,1% чоловіків, які повідомили про співмешкання лише з представниками протилежної статі (Ard & Makadon, 2011). Крім того, попередній аналіз результатів Gender, Violence, and Resource Access Survey виявив значний рівень віктимізації з боку інтимного партнера в 50% випадків серед трансгендерних та інтерсексуальних осіб. (Guadalupe-Diaz & Jasinski, 2016) Це свідчить про те,

що хоча НІП трапляється як у гетеросексуальних, так і в гомосексуальних парах, вищий рівень віктимізації серед ЛГБТК+ заслуговує на додаткову увагу.

Крім того, види насильства, з якими стикаються ЛГБТК+, можуть відрізнитися від тих, з якими стикаються гетеросексуальні жінки, а також умови, за яких ЛГБТК+ можуть звернутися по допомогу або розповісти про насильство.

Деякі ключові фактори, які сприяють поширеності та динаміці НІП у відносинах між ЛГБТК+, включають в себе наступні:

- попередній досвід дискримінації через СОГІ (Bermea et al., 2021; Swiatlo et al., 2020);
- страх бути «викритим» (outed) перед друзями, родиною або колегами (Harden et al., 2020; Understanding Intimate Partner Violence in the LGBTQ+ Community, 2020);
- відсутність доступу до компетентної підтримки, де фахівці розуміють та враховують досвід ЛГБТК+ (Intimate Partner Violence in LGBTQ+ Communities, 2022);
- побоювання, що їх звинуватять або їм не повірять через стереотипи щодо ЛГБТК+ (Shurts et al., 2020; Tillewein et al., 2023);
- специфічна тактика влади та контролю (Turell, 1999)(Calton et al., 2015)(Ireland, 2017)(Woulfe & Goodman, 2018), що зустрічається в ЛГБТК+ стосунках на відміну від гетеросексуальних;
- інтерналізована гомофобія/трансфобія (Bermea et al., 2021)(Bosco et al., 2020)(American Psychiatric Association, 2019)(Garthe et al., 2018).

Ці фактори створюють специфічний контекст для кожної ЛГБТК+ особи, що зазнала домашнього насильства у стосунках. Специфіка насильства у стосунках ЛГБТК+ певним чином відрізняється від гетеросексуальних. Наприклад, загальна картина насильницьких стосунків часто включає в себе чоловіка та жінку, згідно з традиційними стереотипами, однак ці гендерні ролі не зовсім точно відображаються на стосунках ЛГБТК+, адже пара може складатися з двох чоловіків, двох жінок або мати інші варіації гендерних ідентичностей партнерів. У стосунках між ЛГБТК+ кривдник часто використовує СОГІ партнера як важіль впливу, погрожуючи викрити його або вплинути в інший спосіб. Це може включати використання ЛГБТК+ статусу жертви проти неї (LGBTQ Relationships | Women Against Abuse, 2023), наприклад, погрожуючи розкрити їхню ідентичність близькому колу спілкування, якщо вони не виконають вимоги кривдника. Кривдник також може використовувати інтерналізовану гомофобію або трансфобію для подальшого контролю та ізоляції жертви, погіршуючи ситуацію.

При цьому інтерналізована гомофобія в таких випадках впливає як на того, до кого чинять насильство, так і на партнера, який чинить насильство. В таких випадках, інтерналізована гомофобія або трансфобія може проявлятися кількома способами (Chen et al., 2013) (Woulfe & Goodman, 2018). По-перше, жертви можуть вважати, що вони «заслуговують» на насильство, оскільки належать до ЛГБТК+, що ще більше посилює їхнє самозвинувачення (self-blame), стигму та ізоляцію від систем підтримки. В інших випадках кривдники можуть виправдовувати свої дії, стверджуючи, що вони намагаються «виправити» СОГІ свого партнера, або що в

середовищі ЛГБТК+ НІП є менш серйозною проблемою (Duke & Davidson, 2009).

Ще одним фактором, який слід враховувати, є вплив колективного досвіду маргіналізації, віктимізації та утисків ЛГБТК+ спільноти на те, як НІП сприймається та вирішується всередині цих спільнот. Дослідження (Woulfe & Goodman, 2018) показує, що комбінований вплив гетеронормативності та інших форм системного гноблення може створювати значні бар'єри для ЛГБТК+, які шукають допомоги через насильство з боку інтимного партнера. Зокрема, сильний акцент у багатьох спільнотах ЛГБТК+ на так званій «підтримці солідарності» та уникненні «винесення брудної білизни назовні» може змусити деяких людей не наважуватися розповісти про насильство або звернутися за підтримкою через страх подальшої стигматизації спільноти, навіть не індивіда (Scheer & Vaams, 2019). Незважаючи на велику кількість досліджень про пари геїв і лесбійок, набагато менше відомо про динаміку НІП у трансгендерних і небінарних стосунках. Ці фактори створюють значні бар'єри та/або впливають на рішення постраждалих ЛГБТК+ про те, чи звертатися по допомогу.

Таким чином, ЛГБТК+ часто стикаються з численними перехресними формами дискримінації, в тому числі пов'язаними з їхньою сексуальною орієнтацією, гендерною ідентичністю та іншими факторами, такими як раса, клас тощо. В контексті домашнього насильства у відносинах ЛГБТК+ основна увага приділяється специфічній динаміці та дисбалансу влади, що виникає через гендерну ідентичність та сексуальну орієнтацію партнерів. Дослідження показують, що насильство з боку інтимного партнера трапляється у відносинах ЛГБТК+ з такою ж або вищою частотою, ніж у

гетеросексуальних стосунках, зі специфічними моделями і тактиками насильства. Такі фактори, як страх аутингу, відсутність доступу до підтримки та інтерналізована гомофобія/трансфобія створюють бар'єри для ЛГБТК+ осіб, які шукають підтримки. Специфіка насильства у відносинах ЛГБТК+ відрізняється від гетеросексуальних стосунків, оскільки традиційні гендерні стереотипи не є чіткими, а отже, впливають на поведінку постраждалих ЛГБТК+ у пошуках допомоги, а також створюють бар'єри для соціальних працівників та надавачів допомоги.

1.3 Особливості соціальної роботи та надання підтримки представникам ЛГБТК+, що зазнали домашнього насильства

Працюючи з ЛГБТК+, які постраждали від домашнього насильства, соціальні працівники та надавачі підтримки повинні чітко усвідомлювати ті особливості та проблеми, з якими стикається ця група клієнтів.

На відміну від гетеросексуальних жертв, ЛГБТК+ постраждалі можуть стикатися з додатковими бар'єрами на шляху пошуку та отримання допомоги, такими як страх бути «викритими», відсутність доступу до якісної допомоги та побоювання, що їм не повірять через стереотипи про ЛГБТК+ та їхні стосунки (Scheer & Vaams, 2019). Соціальні працівники мають бути підготовлені до створення безпечного, сприятливого та неупередженого середовища, в якому ЛГБТК+ почуватимуться комфортно, розповідаючи про свій досвід. Це вимагає спеціальної підготовки для розуміння динаміки насильства з боку інтимного партнера в ЛГБТК+

спільнотах, а також перетину сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності та інших факторів.

Наприклад, соціальні працівники повинні уникати припущень щодо гендерної ідентичності чи сексуальної орієнтації клієнта, натомість використовувати інклюзивну мову (NASW, 2021; Bowen & Murshid, 2016; Flanders et al., 2019). Це включає використання імені та займенників, яким клієнт надає перевагу, а також створення доброзичливого середовища, яке підтверджує ідентичність клієнта.

Ще однією важливою проблемою, до вирішення якої мають бути готові соціальні працівники, є ризик того, що ЛГБТК+, які пережили насильство, можуть бути «розкриті» родині, друзям або широкому загалу своїм партнером, який чинить насильство. Це може мати руйнівні наслідки, оскільки ЛГБТК+ часто стикаються з підвищеним ризиком дискримінації, відторгнення і навіть насильства після вимушеного розкриття (Gillum & DePrince, 2021; Testa et al., 2022). Через це постраждалі від насильства ЛГБТК+ можуть почуватися вкрай нерішуче, коли звертаються за підтримкою, побоюючись подальшої маргіналізації, помсти або втрати життєво важливих соціальних зв'язків.

Соціальні працівники повинні бути готові розв'язати ці побоювання і створити безпечне, сприятливе середовище, яке дозволить постраждалим розповісти про свій досвід, не боячись небажаного розголошення або повторної віктимізації. І хоча повага, емпатія та розуміння є важливими для будь-якої групи клієнтів, соціальні працівники також повинні бути готові активно вирішувати специфічні проблеми, з якими стикаються ЛГБТК+ люди, що пережили насильство, коли вони звертаються за підтримкою та послугами. Це включає в себе знання про динаміку насильства з боку

інтимного партнера в стосунках ЛГБТК+, а також про перетин сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності та інших ідентичностей, які можуть ускладнювати труднощі для постраждалих від насильства.

Існує кілька видів послуг, за якими, як правило, звертаються ЛГБТК+, які пережили домашнє насильство. Перш за все, ЛГБТК+, які пережили домашнє насильство, часто звертаються до груп підтримки та консультаційних служб, які підтримують ЛГБТК+ (Badenes-Ribera et al., 2020; Rollè et al., 2018). Ці спеціалізовані служби забезпечують безпечний, вільний від осуду простір для ЛГБТК+, де вони можуть опрацювати свій досвід та отримати підтримку від інших людей зі спільною ідентичністю та досвідом. Можливість спілкуватися з іншими людьми, які зіткнулися з подібними проблемами, та черпати силу в них, може допомогти подолати ізоляцію та самозвинувачення, які часто супроводжують насильство з боку інтимного партнера в ЛГБТК+ спільнотах.

Крім того, ЛГБТК+, які пережили насильство, можуть звернутися за юридичною допомогою, наприклад, за допомогою в отриманні заборонних приписів або орієнтуванні в правовій системі загалом (Hines & Douglas, 2011; McClennen, 2005), що і так є досить складним завданням для гетеросексуальних пар, які стикаються з домашнім насильством, а для ЛГБТК+ – ще складнішим. Житлова підтримка є ще однією критичною потребою, оскільки ЛГБТК+ можуть стикатися з перешкодами у доступі до традиційних притулків для жертв домашнього насильства, що найчастіше трапляється з жінками та дітьми (Brown & Herman, 2015; Guadalupe-Diaz, 2019). І, нарешті, ЛГБТК+, які пережили насильство, часто потребують доступу до медичної та психіатричної допомоги, що враховує особливості ЛГБТК+, у тому числі травмо-орієнтованої терапії та підтримки з таких

питань, як інтерналізована гомофобія або трансфобія (Balsam & Szymanski, 2005; Stephenson & Finneran, 2017).

Житлові програми для ЛГБТК+ та послуги тимчасового проживання можуть стати рятівним колом для тих, хто прагне звільнитися від домашнього насильства. Безпечне житло є базовою потребою для людей, які зазнають домашнього насильства та НІП. Дослідження показують, що ЛГБТК+ люди частіше стикаються з бездомністю: за даними Williams Institute, 17% дорослих "представників сексуальних меншин" (sexual minorities) повідомили, що стикалися з бездомністю протягом життя (Morton та ін., 2018), що більш ніж удвічі перевищує аналогічний показник серед населення загалом. Звичайно, багато ЛГБТК+ стикаються з бездомністю через відторгнення або насильство в сім'ї. Опитування постачальників послуг для бездомних (National Coalition for the Homeless, n.d.) показало, що 54% бездомної ЛГБТК+ молоді мали досвід насильства в сім'ї; хоча ця статистика більше орієнтована на молодь, вона висвітлює ширшу проблему, що стосується ЛГБТК+ у всіх вікових групах. Тим не менш, інформації з цього питання недостатньо, оскільки про бездомність серед ЛГБТК+ внаслідок домашнього насильства та НІП часто не повідомляють через стигму, тож виникають складнощі зі збором даних.

Відомо, що в Сполучених Штатах існує одна з найрозвиненіших (хоча й не єдина) мереж підтримки ЛГБТК+, коли йдеться про програми надання безпечного житла та притулку. Наприклад, програма Housing Pathways Program організації Network/La Red, яка надає послуги для ЛГБТК+ спільноти, пропонує комплексну житлову допомогу постраждалим від насильства. Вона складається з двох основних компонентів: "екстрені безпечні притулки" (emergency safe homes), які надають тимчасове житло в

прихованих місцях, і тимчасові оселі, які забезпечують безпечне житло на термін до двох років, у поєднанні з кейс-менеджментом та послугами підтримки, щоб допомогти постраждалим досягти так званої самодостатності. Інша програма, RISE Shelter and Transitional Housing від Sojourner House, надає послуги спеціально для ЛГБТК+, які пережили домашнє насильство, сексуальне насильство та торгівлю людьми. Програма спрямована на надання травмо-інформованої (trauma-informed), позитивної адвокації та включає такі послуги, як індивідуальне консультування, групи підтримки та профілактичну освіту, окрім власне надання екстреного притулку.

Звісно, екстрене житло - це не єдина послуга, доступна для ЛГБТК+, які постраждали від домашнього насильства та НІП, як було зазначено вище. Проте, це найбазовіша потреба, задоволення якої є основою для подальшого відновлення та покращення, а також виступає можливістю найбільш вигідно скористатися іншими послугами, що пропонуються НУО або іншими надавачами послуг. Інші послуги, що стосуються підтримки ЛГБТК+, що зазнали домашнього насильства, можуть включати в себе:

- Служби консультування та “відновлення”, що пропонують терапевтичну підтримку, щоб допомогти постраждалим впоратися з травмою та емоційними наслідками насильства. (Outhouse East, Birmingham LGBT, Galop, Sojourner House)
- Юридична підтримка та судова допомога, що допомагають постраждалим орієнтуватися в правових питаннях, пов'язаних з домашнім насильством. (LGBT Foundation, Galop)
- Гаряча лінія та онлайн-підтримка, що надають негайні відповіді та перенаправлення. (Galop (National LGBT Domestic Abuse Helpline),

LGBT Foundation, Center for Family Services (LGBTQ+ services specifically), Sojourner House)

- Кейс-менеджмент, спрямований на індивідуальну підтримку постраждалим від домашнього насильства. (Galop, LGBT Foundation, Birmingham LGBT, Stonewall Housing)
- Адвокація та інформаційно-просвітницькі заходи, спрямовані на інформування громад про домашнє насильство та просування послуг. (Sojourner House, Galop, LGBT Foundation, SAYiT)
- Підтримка конкретних груп серед ЛГБТК+, наприклад, молоді, небінарних/трансгендерних осіб. (Stonewall Housing, Latin American Women's Aid (ЛГБ+ та транс+ жінки))

Окрім послуг, описаних вище, деякі НУО також надають тренінги та освітні послуги для надавачів послуг з метою надати фахівцям необхідні знання та практичні навички для ефективної підтримки ЛГБТК+, які постраждали від домашнього насильства та НПП. Наприклад, Stonewall Housing, про яку згадувалось вище, пропонує безкоштовне навчання з питань домашнього насильства для організацій у Лондоні. Тренінги в межах програми спрямовані на підвищення обізнаності та інклюзії потреб ЛГБТК+ постраждалих, забезпечення їм доступу до чутливих послуг; його основна мета - покращити розуміння та підтримку надавачів послуг для ЛГБТК+ постраждалих, вирішуючи проблему недостатнього представництва цих осіб у спектрі послуг. Крім того, Brighton & Hove LGBT Switchboard, британська благодійна та громадська організація, створена в 1975 році, проводить спеціалізовані навчальні семінари, спрямовані на покращення розуміння домашнього насильства щодо ЛГБТК+. Навчання охоплює виявлення домашнього насильства, розуміння його впливу на ЛГБТК+

спільноту та усунення бар'єрів на шляху до підтримки. Окрім більш формального навчання, для надавачів послуг також існують можливості для самостійної едукації; наприклад, the National LGBTQ Institute on IPV, проєкт в межах організації Los Angeles LGBT Center, пропонує безкоштовні тренінги у вільному доступі, які охоплюють такі теми, як насильство під час побачень, сексуальне здоров'я серед ЛГБТК+, бар'єри, з якими стикаються бісексуальні постраждалі, етичні дослідження та травмо-інформований підхід і навіть реагування на так зване “анти-ЛГБТ-законодавство”, а також коректне включення ЛГБТК+ у лексику та форми збору даних під час проведення досліджень. Незважаючи на зростаючу доступність навчальних та освітніх ресурсів для надавачів послуг, існують значні прогалини в ефективному впровадженні кращих практик підтримки ЛГБТК+, які постраждали від домашнього насильства та НІП (Donovan та ін., 2023).

Отже, ЛГБТК+ особи стикаються з численними перехресними формами дискримінації, пов'язаними з їхньою сексуальною орієнтацією, гендерною ідентичністю, а також іншими факторами, такими як раса та соціальний клас. У контексті насильства в ЛГБТК+ стосунках особливу увагу слід приділяти специфічним динамікам влади та взаємодії, що виникають через гендерні та сексуальні характеристики партнерів, а також бар'єрам, таким як страх аутингу, відсутність доступу до підтримки та інтерналізована гомофобія чи трансфобія. Ці фактори створюють труднощі як для постраждалих, так і для соціальних працівників, що надають допомогу, адже традиційні гендерні стереотипи не завжди застосовуються до ЛГБТК+ відносин, що ускладнює належну підтримку та втручання. Соціальні працівники повинні створити безпечне та сприятливе середовище, в якому постраждалі можуть ділитися своїм досвідом без

страху бути засудженими. Постраждалі можуть звертатися за різними формами підтримки, включаючи консультування, групи підтримки, юридичну допомогу, житлову підтримку. Спеціалізовані програми, такі як Housing Pathways Program та RISE Shelter, надають життєво важливі послуги, пристосовані до унікальних потреб ЛГБТК+, які пережили насильство. Окрім безпосереднього надання послуг клієнтам, НГО у сфері надання підтримки ЛГБТК+ особам також займаються адвокацією та інформаційно-просвітницькою діяльністю, спрямованою як на інших надавачів послуг, так і на їх отримувачів. Хоча багато організацій пропонують тренінги з метою покращення підтримки ЛГБТК+, прогалини в ефективному впровадженні залишаються, що підкреслює необхідність постійної освіти та чутливого підходу у вирішенні питання домашнього насильства та насильства з боку інтимного партнера в ЛГБТК+ спільнотах.

РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Час та етапи проведення дослідження

Дослідження проводилось з вересня по травень 2025 року та включало три етапи: підготовчий (1), основний (2) та заключний (3).

На підготовчому етапі (вересень 2025 – лютий 2025) відбувалося концептуальне осмислення теми, постановка мети та дослідницького питання, а також огляд наукової літератури. Було визначено, що у фокусі дослідження мають опинитися досвід і бачення фахівців, які безпосередньо взаємодіють із ЛГБТК+ клієнтами, що зазнали домашнього насильства. Оскільки ця тематика залишається недостатньо вивченою в українському науковому дискурсі, аналіз публікацій поєднував літературні джерела та методичні матеріали, тобто звіти, рекомендації, аналітичні документи.

На цьому ж етапі було розроблено інструмент дослідження (гайд для напівструктурованих інтерв'ю), критерії формування вибірки. Питання формулювались таким чином, щоб дати можливість респондентам говорити як про інституційний досвід, так і про конкретні ситуації або тенденції, які вони спостерігають у своїй роботі.

Основний етап (березень 2025 – квітень 2025) передбачав реалізацію інтерв'ю з працівниками НУО. Було здійснено пошук респондентів методом «снігової кулі», обумовлено зручний для зустрічі час та безпосередньо проведено інтерв'ю з використанням раніше розробленого гайду. Проведення інтерв'ю відбувалось в онлайн-форматі, що обумовлено

певними факторами, такими як: військовий стан, ризики для безпеки, географічна розосередженість респондентів, обмеження часу. Формат відеозв'язку (Zoom, Google Meet) дозволив встановити безпосередній контакт із респондентками, зберігаючи можливість аудіофіксації розмови для подальшої транскрипції у разі згоди. На цьому ж етапі було проведено фіксацію інтерв'ю (за усною згодою), зберігання аудіо на захищених носіях, транскрипція матеріалу, а також формальне впорядкування нотаток, зроблених у процесі розмови.

На завершальному етапі було проведено аналітичну роботу (квітень 2025 – травень 2025), а саме транскриптування даних інтерв'ю, виокремлення тем з результатів інтерв'ю, формування зв'язків між ними та інтерпретацію з урахуванням контексту. Аналіз було здійснено вручну із застосуванням тематичного підходу, особливу увагу приділено повторюваним мотивам, протиріччям, новим для роботи темам, а також унікальним випадкам. За результатами цього етапу було сформовано результати дослідження та виокремлено висновки.

2.2. Процедура проведення дослідження

Процедура проведення дослідження передбачала встановлення контакту з потенційними респондентами, узгодження деталей участі, проведення інтерв'ю, аудіофіксацію розмови за згодою, транскрипцію зібраного матеріалу та його подальше збереження для аналізу.

Оскільки добір учасників дослідження було здійснено методом «снігової кулі», основне залучення респондентів відбувалось через особисті

контакти та професійні мережі, зокрема через соціальні мережі, месенджери та електронну пошту. У зверненні було коротко пояснено тему, мету та формат дослідження, надано інформацію про дослідницю як про студентку магістерської програми з соціальної роботи, а також запропоновано узгодити зручний для респондента час і спосіб зв'язку.

Після отримання згоди учасника, інтерв'ю проводилось у погоджений час через одну з платформ відеозв'язку: Zoom, Google Meet або, у разі технічної необхідності, через інші онлайн-сервіси. Розмова тривала, як правило, від сорока хвилин до півтори години. Перед початком дослідницею ще раз було озвучено інформацію про цілі дослідження, добровільність участі, право не відповідати на окремі запитання або припинити розмову в будь-який момент. Також респондентам пропонувалося дати усну згоду на аудіозапис інтерв'ю, який здійснювався виключно з метою точного відтворення сказаного на аналітичному етапі дослідження.

Після завершення інтерв'ю було проведено транскрипцію аудіоматеріалу задля збереження точності передачі висловлювань, враховуючи специфіку термінології, яку можуть використовувати респонденти у професійному контексті. Транскрипти оформлювались у форматі Microsoft Word, кожен файл має відповідний шифр без згадування імені респондента. У текстах інтерв'ю замінюються ідентифікаційні дані (наприклад, ім'я), щоб гарантувати анонімність учасника. Після завершення етапу транскрипції тексти було підготовлено до аналізу, що проводився вручну.

2.3. Методи та інструменти дослідження

У дослідження використовувався якісний дизайн із застосуванням методу напівструктурованого інтерв'ю. Цей метод дозволив поєднати стандартизовану структуру запитань із можливістю уточнення відповідей та адаптації ходу інтерв'ю до контексту розмови. Усі інтерв'ю проводились дослідницею онлайн з представниками та представницями неурядових організацій, що надають допомогу ЛГБТК+ особам, які зазнали домашнього насильства. Для проведення інтерв'ю використовувався заздалегідь підготовлений гайд (див. Додаток А)

Перед початком інтерв'ю респондентам повідомлялася тема та мета дослідження. У вступі також містилася інформація про формат інтерв'ю, добровільність участі, конфіденційність відповідей та технічні аспекти (аудіозапис, можливість уточнити запитання, відмова від участі тощо). На завершення вступу ставилися уточнювальні запитання щодо розуміння умов участі та згоди на інтерв'ю і його запис.

Гайд для інтерв'ю складався з вступної частини, соціально-демографічного блоку та п'яти тематичних блоків. П'ять основних блоків охоплювали: (1) звернення ЛГБТК+ клієнтів, які зазнали домашнього насильства; (2) надання підтримки ЛГБТК+ клієнтам; (3) бар'єри у наданні допомоги; (4) співпрацю та навчання працівників; (5) шляхи покращення надання допомоги.

Соціально-демографічний блок містив запитання про посаду респондента, тривалість його роботи в організації, досвід у тематиці

насильства, проходження навчань із ЛГБТК+ тематики, а також географію діяльності організації.

Перший тематичний блок був присвячений зверненням ЛГБТК+ клієнтів щодо домашнього насильства. У ньому з'ясувалась орієнтовна кількість звернень за рік, зміни в динаміці звернень у зв'язку з війною, а також найпоширеніші види насильства, з якими звертались до НУО респондентів.

Другий блок стосувався допомоги ЛГБТК+ особам, що зазнали насильства. Запитання цього блоку були спрямовані на з'ясування видів послуг, які надає організація, а також ресурсів або підтримки, які є найбільш затребуваними серед ЛГБТК+ клієнтів. Уточнювальні запитання ставились з метою дізнатись, чи звертаються клієнти одразу по кілька видів послуг чи зосереджуються на одному, а також чи змінилися ці потреби під час війни.

У третьому блоці аналізувалися бар'єри у наданні допомоги. Запитання стосувались проблем, з якими стикаються ЛГБТК+ клієнти при отриманні допомоги (зокрема дискримінація, відсутність конфіденційності тощо), додаткових труднощів у зв'язку з воєнним станом (переміщення, зменшення ресурсів), а також бар'єрів, з якими стикаються самі надавачі послуг. Також респондентів просили оцінити доступність послуг їхньої організації для ЛГБТК+ осіб за п'ятибальною шкалою (де 1 - низька доступність, а 5 - висока) та назвати зовнішні бар'єри, якщо вони існують.

Четвертий блок стосувався співпраці з іншими установами та навчання працівників. Йшлося про наявність взаємодії з іншими НУО чи державними структурами, переваги або труднощі цієї співпраці, а також про потребу в

залученні зовнішніх фахівців для підвищення кваліфікації працівників у темі ЛГБТК+.

П'ятий блок був спрямований на збирання пропозицій щодо шляхів покращення надання допомоги. Запитання стосувались змін, необхідних на рівні держави, НУО, конкретної організації; можливостей для покращення міжорганізаційної співпраці; шляхів підвищення інформаційної доступності допомоги для ЛГБТК+ осіб; браку ресурсів (персонал, фінанси, інформація) та інших факторів, що обмежують ефективність роботи.

2.4. Характеристики вибірки дослідження

Для проведення дослідження було залучено працівників українських неурядових організацій, що мають досвід роботи з ЛГБТК-клієнтами, що зазнали від домашнього насильства. У таблиці 2.4.1. надано характеристики вибірки дослідження, які демонструють, що серед респондентів були фахівці, що займають посади у неурядових організаціях, які надають психологічну, соціальну чи юридичну допомогу. 3 респондентів представляють організацію «Гей Альянс Україна», 2 — БО «Інша», 1 — ГО «Insight», 1 — UA Mental Help, 1 — Teenergizer / Brave Together. Стаж роботи респондентів в організаціях, які вони представляють, варіюється від 6 місяців до 13 років. 4 респондентів мають стаж роботи понад 1 рік, ще 3 — понад 2 роки, один — менше 1 року.

Серед професійних ролей респондентів психологи (3 респондентів), соціальний працівник, спеціаліст з психосоціального супроводу,

консультант юридичного відділу, координатор лінії підтримки та колишній директор організації.

Усі опитані (8) мають досвід роботи з темою домашнього насильства, з яких 6 мають повноцінний та 2 частковий досвід. Також 7 з 8 респондентів мають попередній досвід роботи з ЛГБТК+ клієнтами до обіймання теперішньої посади. Лише 1 респондент зазначив, що такого досвіду раніше не мав.

Таблиця 2.4.1

Характеристики вибірки дослідження

Номер респондента	Назва організації	Посада	Термін роботи в організації	Чи є попередній досвід роботи з темою домашнього насильства (до теперішньої посади)?	Чи є попередній досвід роботи з ЛГБТК+ клієнтами (до теперішньої посади)?
Респондент 1	Гей Альянс Україна	Соціальний працівник, оператор психологічної лінії підтримки	9 місяців	Є	Є
Респондент 2	Гей Альянс Україна	Спеціаліст програми психосоціального супроводу	12 місяців	Є	Є
Респондент 3	ГО "Insight"	Консультант юридичного відділу	12 місяців	Є	Є

Респондент 4	БО “Інша”	Психолог-психотерапевт	6 років	€	€
Респондент 5	—	Координатор лінії підтримки в рамках програми психосоціального супроводу	2 роки	€	€
Респондент 6	БО “Інша”	Менеджер фандрайзингу, колишній директор	13 років	Частково	€
Респондент 7	UA Mental Help	Психолог	1 рік, 7 місяців	Частково	Нема
Респондент 8	Teenergizer, Brave Together	Психолог-консультант	1 рік, 4 місяці та 6 місяців відповідно	€	€

2.5. Етичні принципи та труднощі проведення дослідження

Під час збору даних було дотримано принципів етичності та конфіденційності. Усі респонденти отримали попередню інформацію про мету дослідження, умови інтерв'ю та свої права як учасників. До початку інтерв'ю у кожного учасника запитувалася усна згода на участь у дослідженні, а також згода на аудіозапис розмови з метою точного цитування. Учасники мали право відмовитися відповідати на будь-яке питання або припинити участь на будь-якому етапі інтерв'ю.

Для фіксації відповідей було використано аудіозапис. Усі записи зберігалися на персональному пристрої дослідниці з обмеженим доступом. Транскрипти інтерв'ю створювалися із дотриманням анонімності: замість імен використовувалися умовні позначення, наприклад, «Респондент 1», «Респондент 2» тощо.

Після завершення етапу транскрипції всі аудіозаписи було видалено задля дотримання стандартів захисту персональної інформації та недопущення витоку конфіденційних даних. Отримані тексти інтерв'ю використовувались виключно для цілей аналізу у межах магістерської роботи, а результати подані у знеособленій формі.

Серед обмежень дослідження варто зазначити складність доступу до вибірки. Частина фахівців, які працюють з ЛГБТК+ клієнтами, обмежено представлені у відкритих ресурсах або не мають публічних профілів, що ускладнює їхню ідентифікацію та контакт. Попри попереднє вивчення кола організацій, які потенційно працюють із ЛГБТК+ клієнтами, що зазнали домашнього насильства, не всі з них були відкритими до участі в дослідницькому процесі.

2.6. Концептуалізація та операціоналізація понять

ЛГБТК+ особи — люди з різними сексуальними орієнтаціями та гендерними ідентичностями, включаючи, але не обмежуючись: лесбійками, геями, бісексуалами, трансгендерними, квір, інтерсекс, небінарними та

іншими особами, чия гендерна ідентичність або сексуальна орієнтація відрізняється від гетеронормативної (UN Free & Equal, 2016).

Домашнє насильство — фізичне, сексуальне, психологічне або економічне насильство, що здійснюється у межах сім'ї, між родичами, подружжям, колишніми партнерами або іншими особами, які перебувають у побутових чи родинних стосунках (Закон України "Про запобігання та протидію домашньому насильству", 2017).

Під поняттям «**підтримка**» розуміється сукупність дій, послуг та заходів, що надаються клієнту з метою реагування на пережите насильство, стабілізації його психоемоційного стану, забезпечення безпеки, доступу до правової або соціальної допомоги. Зокрема, у межах дослідження підтримка включає: індивідуальне консультування, кризову інтервенцію, супровід, перенаправлення до інших установ, забезпечення тимчасового прихистку, а також допомогу в правових процедурах тощо.

Під поняттям «**специфіка надання підтримки**» розуміється сукупність особливих характеристик та умов надання допомоги, які відрізняються від стандартних практик і враховують унікальні потреби, виклики та обставини конкретної цільової групи, тобто ЛГБТК+ осіб, що зазнали домашнього насильства.

РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ СПЕЦИФІКИ НАДАННЯ ПІДТРИМКИ ЛГБТК+ КЛІЄНТІВ, ЩО ЗАЗНАЛИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ТА ПОВ'ЯЗАНІ З ЦИМ ВИКЛИКИ

3.1. Особливості домашнього насильства та насильства з боку інтимного партнера в контексті ЛГБТК+ спільноти

Однією з ключових особливостей переживання домашнього та партнерського насильства серед представників ЛГБТК+ спільноти є складність ідентифікації власного досвіду як насильницького. Ця складність формується під впливом низки факторів: браку знань про природу насильства, хронічного досвіду стигматизації, дефіциту підтримки в минулому, а також нормалізації шкідливих або аб'юзивних моделей взаємодії у стосунках. Відповідно, запит на допомогу часто з'являється із запізненням або зовсім в інших формулюваннях, без явного розпізнавання ситуації як насильницької.

4 з 8 респондентів підкреслили, що переважна більшість людей з ЛГБТК+ спільноти звертається по допомогу вже після завершення стосунків, якщо йдеться про НІП. На цьому етапі люди зазвичай потребують не кризового втручання, а довготривалої терапевтичної підтримки.

“Частіше клієнти приходять, коли вже вони завершили стосунки, коли їм вдалося з них вийти, і вони працюють з наслідками. Коли їм

потрібна підтримка психолога або психотерапевта для того, щоб подолати наслідки травм.” (Респондент 2)

“Плюс, коли люди звертаються про допомогу вперше, вони хочуть отримати розуміння, підтримку і безпечний простір. І звертаються деколи навіть запізно.” (Респондент 1)

Окремо 5 респондентів зазначили, що багато клієнтів або зовсім не формулюють свої запити в термінах “домашнє” чи “партнерське насильство”, або звертаються зі значним відтермінуванням. Досвід насильства часто “впливає” в процесі роботи з іншими темами: тривожністю, самооцінкою, труднощами у стосунках чи самоприйняттям.

“Звертаються люди з запитом до психології; з запитом “в мене домашня насилля” це нуль випадків. З’ясовується, що в людини був досвід домашнього насильства, партнерського або батьківського, майже в 100% випадків. Під час роботи, зазвичай.” (Респондент 6)

“Якщо казати про мій досвід з клієнтами, більшість клієнтів взагалі зазвичай не звертаються з питанням, що над ними вчиняється насильство. А потім спливає, що в історії [насильство] було або є. І переважно, якщо є, то це психологічне насильство.” (Респондент 7)

4 респондентів вказали на ще одну характерну ознаку, а саме нормалізацію насильства у квір-стосунках. У таких випадках клієнти можуть тривалий час жити в умовах контролю, обмеження свободи, фінансової залежності, приниження, але не сприймати це як проблему, бо насильство не виглядає стереотипно. У таких випадках навіть сексуальне чи економічне насильство здається “допустимим” або “незначним”.

“Зазвичай, коли люди мають домашнє насильство, вони не думають, що з цим щось не окей. Воно випригує, ну, як від ніоткуди. (...) для того, щоб витримувати таке середовище, або витримувати наслідки цього, людина нормалізує це. Тобто нічого тут такого немає. Або мене ж не б'ють кожен день. Або мене ж не б'ють. Ну, подумаєш, зачиняють вдома, не дають грошей.” (Респондент 4)

Ще одна бар'єрна складова полягає в незнанні алгоритмів дій клієнтами. З респондентів згадували, що ЛГБТК+ особи часто не знають, куди звертатись, як саме виглядає процедура отримання допомоги, що таку допомогу справді можливо отримати і що вона може бути безоплатною.

“Кількість людей, які звертаються, це не те саме, що кількість людей, які це переживають. Тому що, для того, щоб звернутися, треба, як мінімум, знати про те, що таке домашнє насильство; про те, що існує якась організація, яка там працює; про те, що можна подати форму і навіть отримати відповідь. Це дуже багато кроків, які більшість людей, які стикаються з домашнім насильством, не знають, як робити.” (Респондент 3)

У деяких випадках клієнти припиняють комунікацію вже після первинного звернення, бо не мають уявлення, якої саме допомоги вони хочуть або потребують, що також свідчить про низький рівень обізнаності та глибоку розгубленість.

“Ти просто приходиш до цієї людини з уточнювальними питаннями, як саме ви хочете отримати допомогу. І часто люди після цього не відповідають, бо вони не знають, яка допомога їм потрібна. (...) багато людей просто задовольняються тим, що їх почули.” (Респондент 3)

Окремим викликом у роботі з темою насильства є специфіка гомонормативного або циснормативного мислення спеціалістів. З респондентів акцентували, що навіть психологи, які називають себе “френдлі”, можуть проектувати гетеронормативну модель “жертва - аб’юзер” на ЛГБТК+ пари, що є некоректним.

“Навіть якщо людина щиро позиціонує себе як френдлі, вона не зовсім розуміє специфіку стосунків. Вона їх накладає все рівно в своїй голові на гетеро. (...) Робота побудована по моделі гетеро-стосунків, але це неправильно. Особливо, якщо контекст за насильство з боку інтимного партнера заходить.” (Респондент 5)

“Якщо казати про ЛГБТ клієнтів, про одностатеві партнерства, то звісно є проблема в плані домашнього насильства, бо звикли (...) собі уявляти, що аб’юзер – це більш фізично сильна персона і це чоловік, а жертва – це жінка. Бо якщо там транс-хлопець живе з цис-жінкою, і в них є проблема домашнього насильства, це не значить, що аб’юзер там транс-хлопець.” (Респондент 6)

2 респондентів також звертали увагу на те, що багато ЛГБТК+ пар, особливо у квір- або трансгендерному контексті, уникають розмов про внутрішньосімейне насильство через страх дискредитації. Це пов’язано з потребою “доводити нормальність” своєї родини перед суспільством.

“Така ідея меншовартості ЛГБТ-пар, ЛГБТ-стосунків. якщо це квірна сім’я, то на неї так тисне суспільство, що вона неправильна, що в мене є відчуття, що визнати, що в сім’ї є проблеми, набагато буває важче. Тому що є такий дискурс, що “ви живете неправильно, тому у вас проблеми”.

Якщо визнати, що в нас проблеми, то це значить як визнання.” (Респондент б)

Ще однією характерною особливістю є тематика запитів. У 5 випадках респонденти повідомляли, що клієнти звертаються з “нейтральними” або “непрямими” проблемами: кризи самоідентичності, розставання, страх самотності, тривожність. І тільки згодом у розмові виявляється, що в основі може лежати травматичний досвід насильства.

“Так, так, вони зазвичай просто жаліються, кажуть “що мені робити”, тобто от звонять і питають, що мені робити і закрити ситуацію. (...) стоїть задача переконати звернутися за допомогою.” (Респондент 5)

“Запити у них не є якісь специфічні. Скоріше стосовно супроводу запитів.” (Респондент 8)

У роботі з трансгендерними та небінарними людьми проблематика насильства часто поєднується з додатковими ризиками, а саме: трансфобією в родині, медичній системі, серед інших клієнтів чи фахівців. 4 респондентів згадували, що трансгендерні особи, особливо транс-жінки, майже завжди мають досвід насильства з боку батьків або інших родичів, і майже не мають доступу до фахової допомоги.

“Це майже 100% шанс насильства з боку батьків. Я часто працюю з транс-людьми, особливо з транс-жінками, і я не пам’ятаю жодної транс-жінки, яка би не казала, що батьки тиснуть, та господи, тиснуть, що батьки б’ють!” (Респондент б)

“Особливо, і це стосується транс-людей, небінарних людей, тут, взагалі, дуже мало спеціалістів, і дуже мало хто якісно надає послуги.”

(Респондент 5)

Ще 3 респондентів наголосили, що навіть “френдлі” спеціалісти не завжди мають знання про базові поняття, що стосуються ЛГБТК+ спільноти, що призводить до втрати довіри та безпеки з боку клієнта.

“У нас був випадок, коли до психологині дружньої, але не з ком’юніті, потрапила на консультацію транс-дівчина з запитом на гендерну дисфору. І психологиня на консультації спитала “що таке гендерна дисфору”. (...) це моментально позбавляє клієнта відчуття безпеки.”

(Респондент 2)

Один респондент, що є небінарним терапевтом, розповів про власні бар’єри в професійному розвитку через відсутність можливості працювати відкрито або браку фахової підтримки за принципом “рівний — рівному”.

“Це дуже виснажлива історія, про яку я знаю від інших небінарних терапевтів. Я так поняв, що вони не живуть відкрито. Таких, як я, я більше, окрім себе, в Україні не знаю. І для мене це окреме обмеження. Мені навіть немає на кого звернутися, подивитися, де мені можуть допомогти б сказати: “Я отак от там робив, робила”.” (Респондент 4)

Таким чином, домашнє насильство в ЛГБТК+ спільноті часто не ідентифікується як таке, ні самими постраждалими, ні фахівцями, які з ними працюють. Причиною цього є як брак знань, так і глибокі внутрішні установки, продиктовані досвідом відчуження, травм і зовнішньої критики. У випадку транс- та небінарних людей ці чинники доповнюються ще й

браком відповідних спеціалістів та системною трансфобією в суспільстві. Це потребує адаптації моделей допомоги до контексту квір-стосунків, підвищення чутливості фахівців та розвитку спеціалізованих програм підтримки.

3.2. Бар'єри в отриманні допомоги для ЛГБТК+ осіб, які пережили насильство

Важливим аспектом дослідження є виявлення бар'єрів, які заважають ЛГБТК+ особам отримати своєчасну та ефективну допомогу у випадках домашнього насильства. Усі 8 респондентів наголошували, що, навіть якщо людина усвідомлює себе постраждалою, шлях до отримання допомоги часто виявляється надто складним, ресурсоємним або психологічно небезпечним. Причини цього різноманітні, зокрема: відчуття загальної небезпеки, низький рівень довіри до системи, брак фахівців, ізоляція, стигматизація, а також відсутність адаптованих механізмів підтримки, орієнтованих саме на ЛГБТК+ осіб.

Першою проблемою, яку зазначили 6 з 8 респондентів, є хронічне відчуття небезпеки, що супроводжує відкритих ЛГБТК+ людей в Україні. Особливо це стосується активістів, публічних персон або тих, хто має досвід відкритого життя як представник ЛГБТК.

“Ми в цілому живемо з відчуттям небезпеки. Ті, хто живуть відкрито. Ті, хто живуть “в шафі”, в них інші проблеми. Ті, хто живуть відкрито, ми постійно особливо активісти, публічні люди, живемо з цим

відчуттям. Тому, власне, для клієнтів це теж може бути певним вострахом.” (Респондент 2)

Цей страх підсилює тривожність і невпевненість у тому, що звернення за допомогою буде безпечним. Особливо чітко ця недовіра проявляється у питаннях конфіденційності. 3 респондентів повідомляли, що їхні клієнти або бенефіціари відкрито питали про те, як саме зберігаються їхні персональні дані, хто має доступ до інформації, і чи не буде ця інформація передана іншим організаціям або державним структурам.

“Оскільки обидві організації позиціонували себе і в соцмережах висвітлювали те, що вони є толерантними, більшість бенефіціарів вже знали, що ми не будемо їх засуджувати, але могли питати за конфіденційність. І ми інформували, що все конфіденційно, їхні дані нікуди не впливають, бо цього вони боялися.” (Респондент 8)

Ще одним вагомим бар'єром є відсутність внутрішнього ресурсу. 5 респондентів підкреслили, що у стані після пережитого насильства, коли людина перебуває в стресі, розгубленості або навіть депресивному стані, вона не здатна пройти через складні і довгі процеси подання заяв, переїзду, збору документів або взаємодії з правоохоронцями.

“Просто є ще така проблема, що найчастіше після того, як ти пропонуєш наступні кроки, дуже часто люди перестають відповідати, бо вони бачать, що це реально складно... Вони думають: “Я не маю ресурсу на це. Сорі, я не хочу ці скарги і нічого, у мене нема сил”.” (Респондент 3)

“Серед способів впливу на вирішення цієї проблеми є тільки способи, які вимагають дуже великої кількості ресурсу, якого в тебе немає, коли ти постраждав від домашнього насильства.” (Респондент 8)

Найбільше сил вимагають ті дії, коли потрібно взаємодіяти з державними структурами. Це пояснюється високим рівнем недовіри до поліції, судів та навіть системи охорони здоров'я. 4 респондентів прямо говорили про страх звернення до правоохоронців, оскільки досвід показує, що чоловікам або транслюдам, які повідомляють про насильство, можуть відмовити в реєстрації звернення або знецінити ситуацію.

“І тиск навіть на правоохоронні органи, коли вони виконували свою роботу, кожен із цих пунктів вимагає величезної кількості зусиль, величезної сміливості, або про це говорити публічно, або змушувати якихось дядьок в поліції приймати твою заяву, або переїжджати в інше місто, що дуже страшно.” (Респондент 3)

“Довести [факт насильства] практично неможливо. Особливо, якщо це чоловік. Якщо зателефонує на ту саму лінію протидії домашнього насильства чоловік, і скаже, що його партнер б'є. Йому скажуть: “Дай здачі”.” (Респондент 5)

Водночас частина респондентів (3 з 8) зазначили, що важливим фактором подолання недовіри є особиста залученість у спільноту. Якщо допомогу надає фахівець, якому довіряють як частині ЛГБТК+, клієнти швидше відкриваються і наважуються на звернення.

“Я погоджусь абсолютно з точки зору недовіри. Бояться, що буде розкрито, але, так як я з маленького міста, і в нас от якраз за рахунок того,

що ми одне одного всі знали, а я – частина ком'юніті, то люди навпаки до мене йшли, бо мені довіряли з самого початку.” (Респондент 4)

Також кілька респондентів згадували про інституційні бар'єри, зокрема, брак спеціалістів, які би могли надавати компетентну, ЛГБТК+ інклюзивну психіатричну допомогу. За словами 3 опитаних, знайти психіатра, який не лише професійний, але й чутливий до тематики сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, вкрай складно.

“Цього геть не вистачає, саме психіатрів, які будуть не тільки хороші психіатри, але й інклюзивні люди, бо мало цього в Україні.” (Респондент 4)

Проблемою також залишається історична спрямованість багатьох ЛГБТ-організацій на тематику ВІЛ/СНІДу, що залишає поза увагою потреби людей, які пережили насильство. 2 респондентів звернули увагу на те, що ця сфера розвитку залишається нерівномірною, з акцентом на чоловіків, які мають секс з чоловіками, і недостатньою увагою до лесбійок, бісексуальних жінок, транслюдей або небінарних осіб.

“Дуже багато організацій, які працюють за ЛГБТК в Україні. (...) Вони ж побудовані на ВІЧ-сервісі з 90-х. (...) І на сьогодні все одно багато організацій, дуже багато – їх основними бенефіціарами лишаються чоловіки, що створює своєрідну історію.” (Респондент 4)

Ще однією вразливою категорією, за словами респондентів, є люди віком 50+. 3 фахівців наголосили, що люди з цієї групи часто живуть із токсичними партнерами через повну соціальну ізоляцію або переконання, що у віці знайти нові стосунки вже неможливо. Вони рідко звертаються по

допомогу, не вірять у зміни і часто залишаються в небезпечному середовищі.

“У нас є категорія людей 50+, які закапсульовані в якійсь своїй бульбашці, в сім’ї і в них немає спілкування з іншими людьми. Тобто, вони не йдуть від токсичного партнера, бо в них немає взагалі варіантів.”
(Респондент 5)

Окрему категорію складають підлітки та молоді ЛГБТК+ особи, які не мають доступу до безпечного простору або ресурсів. 4 респондентів повідомляли, що для цієї групи типовими є ізоляція, залежність від батьків, страх виявлення орієнтації або гендерної ідентичності. Навіть коли є можливість звернутися до шелтера чи отримати підтримку, не всі на це наважуються.

“Були проблеми в тому, що, наприклад, якщо це підліток, то розуміли, що, умовно, він може звернутися і йому, наприклад, дадуть житло в шелтері, (...) але при цьому він не готовий був вийти з цих умов.”
(Респондент 8)

“Якщо це звертаються саме клієнти, діти чи підлітки, що у них просто немає іншого ресурсу. Додатково, вони не можуть цього знайти. Тільки вже з віком.” (Респондент 7)

Наслідком всіх описаних бар’єрів є глибоке почуття ізоляції. 6 респондентів повідомляли, що їхні клієнти часто висловлювали думку, що допомогти їм може лише “такий, як я”. Це зумовлює ще більшу фрагментацію, замикання в собі, страх вийти за межі власної “бульбашки” і знайти підтримку.

“Люди починають думати, що їх можуть зрозуміти тільки ті, хто, ну, тільки ті, хто такі самі як я. І це створює ще рівень ізолюваності.”
(Респондент 7)

“Бенефіціари часто казали про те, що їм не вистачає ком'юніті. Вони відчували себе ізолюваними. (...) Немає якихось friendly контактів, що вони ніби сам на сам з цим питанням.” (Респондент 8)

Таким чином, бар'єри в отриманні допомоги для ЛГБТК+ осіб, які пережили насильство, мають комплексний характер і стосуються як індивідуального досвіду ізоляції та травми, так і системних прогалин у доступі до інклюзивних сервісів. Додатково наявні соціальні, вікові, правові та інституційні чинники, які ускладнюють отримання підтримки. Подолання цих бар'єрів потребує як зміни суспільного дискурсу, так і переорієнтації сервісів на потреби вразливих ЛГБТК+ груп.

3.3. Труднощі, з якими стикаються надавачі послуг, під час роботи з ЛГБТК+ клієнтами, що зазнали домашнього насильства

Надання допомоги ЛГБТК+ людям, які зазнали домашнього насильства, супроводжується низкою професійних, організаційних, етичних і системних труднощів, з якими стикаються фахівці. Ці труднощі є наслідком як об'єктивних обставин (обмежене фінансування, брак ресурсів, недосконала нормативна база), так і суб'єктивних чинників (емоційне вигорання, професійні дилеми, травматичний досвід). В інтерв'ю всі 8 респондентів описували різні виклики, які ускладнюють якісне, стабільне й

етичне надання допомоги ЛГБТК+ клієнтам у контексті домашнього насильства.

5 респондентів виділили ключову проблему в нестабільності фінансування, що обмежує доступність і тривалість послуг. Більшість організацій, що надають допомогу, функціонують на грантовій основі, що обумовлює як строковість проєктів, так і необхідність жорсткої звітності. Це створює додатковий тиск на фахівців, адже графік роботи з клієнтом не завжди збігається з дедлайнами звітності.

“Через те, що ми працюємо на грантовій основі, у нас достатньо багато оцієї бюрократичної рутини. (...) І тут такий конфлікт того, що нам треба закривати звіти з одного боку, з іншого боку, я не маю права примушувати клієнтів приходити на консультації, які в них залишилися.”

(Респондент 2)

3 респондентів турбує й те, що часто допомога формалізується: фахівці змушені дотримуватись рамок проєктів, які не враховують реальних потреб клієнтів. Наприклад, передбачена кількість консультацій може бути недостатньою у випадках серйозної травматизації.

“Наприклад, за проєктом 10 зустрічей. Людина приходить, в неї вдома насильство. Або був досвід жахливого просто насильства. (...) Ну, які десять зустрічей, про що ми говоримо?” (Респондент 4)

Через фінансові обмеження страждає не лише якість послуг, а й добробут фахівців. 2 респондентів зізнавалися, що витрати на професійну підтримку, супервізію, психотерапію й освіту вони покривають самостійно, що сприяє емоційному виснаженню.

“Моє навчання не коштує 5 копійок, а коштує більше, чесно кажучи, грошей. Моя підтримка зараз, стабільності себе, щоб я міг бути безпечним для моїх клієнтів, коштує теж величезних грошей.” (Респондент 4)

Окремо 2 респондентів наголосили, що залежність від політичної ситуації у країнах донорів також впливає на стабільність проєктів.

“Ми стикаємося регулярно зі складнощами, щоби отримати гроші. Особливо зараз, коли нам такий подарунок зробили американські виборці.” (Респондент 2)

6 респондентів наголосили, що питання фізичної безпеки фахівців і клієнтів безпосередньо впливає на формат, частоту і відкритість надання послуг. Через загрози з боку агресивно налаштованих осіб, частину активностей не можна відкрито анонсувати.

“Безпека ще відіграє багато значення, тому що ЛГБТ-організації ми не можемо так прям сильно рекламувати.” (Респондент 6)

“В мене немає розкоші піти от в місті просто щось провести. (...) Але безпекова історія завжди буде мене зупиняти і не просто так.” (Респондент 4)

Ще однією проблемою є локалізація допомоги. У деяких регіонах, особливо в менших містах або селищах, немає доступних інклюзивних сервісів, що обмежує підтримку для клієнтів. За словами 3 респондентів, зменшення соціального капіталу, особливо через релокацію, також знижує ефективність роботи.

“Географія і те, що у нас посипався соціальний капітал. Тому що коли ти у своєму місті, там зовсім менше соціальний капітал, який не мігрує безкінечним шляхом, не уїжджає. Є зрозумілі місця, де це можна робити.”
(Респондент 4)

Важливим викликом залишаються обмеження доступу до інформації: двоє фахівців згадали, що через проблеми з пошуковими системами або цензуру в соцмережах потенційні клієнти просто не дізнаються про послуги.

“Відсутність реклами. (...) Треба слідкувати за нами в соціальних мережах, чути від друзів. (...) Якщо тебе в цьому немає, ти навряд при нас дізнаєшся.” (Респондент 1)

5 респондентів описували випадки, коли їм було складно впоратися з кейсом через емоційне виснаження або особисту подібність до ситуації клієнта. Деякі з них відзначали, що в певні моменти не знали, як діяти або що порадити, бо самі переживали схожі труднощі, адже є частиною спільноти.

“І це мій особистий біль, що я іноді читаю проблему клієнта, і розумію, що в мене теж така є. І я її сама вирішити не можу, то як я буду клієнту щось радити?” (Респондент 3)

“Як надавача послуг, все одно накладається контекст спільноти і дуже складно справлятися з тими проблемами, з якими звертаються, бо вони також можуть і у тебе бути.” (Респондент 4)

2 респондентів прямо вказували на стан безпорадності, коли немає ресурсів або механізмів надати клієнту якісну допомогу, яку він потребує.

“Дуже важко сказати людині, яка в розпачі до тебе приходить за допомогою, що цієї допомоги, якою вона має бути, ніхто не дасть.”
(Респондент 3)

5 респондентів підкреслили, що в Україні відсутні чіткі юридичні механізми захисту ЛГБТК+ осіб, які зазнали домашнього насильства. Це змушує фахівців шукати “обхідні шляхи” та діяти на власний розсуд.

“Зазвичай ти шукаєш якісь обхідні шляхи, якщо чесно, бо в Україні абсолютно нуль якихось механізмів юридичного захисту у контексті з домашнім насильством.” (Респондент 3)

Найбільш складними, за свідченнями 4 респондентів, є кейси з неповнолітніми. Допомогти таким клієнтам і водночас не зашкодити їм дуже складно, оскільки немає гарантій, як відреагують органи опіки, поліція чи батьки.

“Якщо це неповнолітні люди, ти не знаєш, як до цього поставити державні органи. (...) І тому тут починається такий мозковий штурм того, як це зробити коректно.” (Респондент 3)

4 респондентів підняли питання складності роботи з клієнтами, які перебувають за кордоном. Це стосується як браку знань про локальні сервіси, так і неможливості направити клієнта до безпечної організації.

“Я не один мав кейс, коли я розумію, що якщо б людина була не за кордоном і в місті, де я перебуваю, в мене було більше змоги надати об'ємнішу допомогу.” (Респондент 4)

“Важкий кейс – це коли клієнт знаходиться за кордоном. (...) Якщо говорити про це прямо, то за кордоном ти не можеш цього зробити.”
(Респондент 7)

Один респондент описав ситуації, коли грантові вимоги вступають у суперечність з етичним кодексом психотерапевта. Наприклад, очікування, що фахівець “нагадає” клієнту про залишені консультації, не відповідає принципу добровільності.

“Мені треба соціпрацівникам пояснювати, що мій етичний кодекс забороняє мені контактувати першою з клієнтами. Поза сесією мене не існує, я не можу пропонувати допомогу.” (Респондент 2)

Окремо 2 респондентів підняли тему емоційної напруги всередині колективу. Наприклад, через постійну нестачу ресурсів знижується емпатія або мотивація.

“Керівництву потрібно розумно визначати кошти, тому що ресурси обмежені. І, звісно, в таких ситуаціях емпатія до бенефіціарів трішки падає. Звісно, це не виливається на бенефіціарів, а в основному на внутрішній кухні організації.” (Респондент 1)

Додатковим фактором, який суттєво ускладнює роботу надавачів послуг, є контекст повномасштабної війни в Україні. На думку респондентів, війна загострила ряд проблем, а також створила нові виклики. Частина клієнтів втратила змогу отримувати регулярну підтримку через переміщення, окупацію територій або переїзд за кордон. У деяких випадках, як свідчать фахівці, самі запити клієнтів трансформувалися під впливом

загроз виживання: питання ідентичності, самоприйняття або навіть безпеки в партнерстві відходять на другий план.

“Цікавий феномен, але під час війни нормалізація і прийняття ЛГБТІК стало вище. (...) Бо стало [все одно]. В мене в окупації [гендерна] дисфорія впала, тому що інші задачі. Вони полювали за патріотами, і мене хвилювала ця моя ідентичність, бо я розумів, що мені може настати [кінець]. Всі знають, що я патріот, не всі – що транс.” (Респондент 4)

Окрім цього, війна посилила інституційні бар'єри. Через зростання кількості звернень, у тому числі з мотивів уникнення мобілізації, ускладнився доступ до фахівців для тих трансгендерних людей, які давно мали відповідні запити.

“Раніше був механізм, але ускладнюється тим, що зараз у зв'язку з тим, що дуже багато людей не в захваті від мобілізації. (...) Ми почали відмовляти реальним людям. Затягується процес. Дуже багато нюансів, тільки через те, що тепер треба впевнитися в тому, що людина так вважає. Тому це затягує процеси для людей, які дійсно цього давно хотіли.” (Респондент 5)

Наразі соціальні сервіси для постраждалих від домашнього насильства частково втратили свою специфіку, адже багато запитів від ЛГБТК+ осіб маскуються або нівелюються на тлі загальних запитів переміщених осіб. Це зменшує видимість проблем, пов'язаних із гендерною ідентичністю та партнерським насильством.

“Якщо людина раніше біжала від домашнього насильства і треба був шелтер, наприклад, зараз, якщо це людина з Херсонської області, ця людина

просто підпадає під загальне визначення біженців від війни, вимушених переселенців. (...) Зараз, зрозуміло, треба від бомб бігти. Не треба ніяких камінг-аутів, не треба навіть говорити ні про яке насильство. Тобто дуже накладається контекст цього. Контекст війни, він перекриває контекст домашнього насильства часто.” (Респондент 6)

Також через обмеження в ресурсах, логістиці й безпеці зменшилася кількість просвітницьких заходів, тренінгів та проєктів, які до повномасштабного вторгнення були регулярними та охоплювали широку аудиторію фахівців.

“Банально з тим, що війна. Можна приїхати з Херсону і привезти ту кляту допомогу комусь і від дронів не никатись, коли туди приїдеш. Тут ситуація така, що сказати, що нам дуже потрібно ще три тренінги, ми, на жаль, зараз не можемо.” (Респондент 6)

Таким чином, робота з ЛГБТК+ клієнтами, що зазнали домашнього насильства, для надавачів послуг супроводжується багаторівневими викликами. Вони охоплюють не лише професійні й ресурсні складнощі, а й етичні дилеми, персональну травматизацію, системну відсутність правового підґрунтя й організаційну нестабільність. У цьому контексті ефективність допомоги напряму залежить не лише від кваліфікації фахівця, а й від загального стану сфери підтримки ЛГБТК+ в Україні. Повномасштабна війна створила нові складні умови, у яких як надавачі послуг, так і їхні клієнти змушені адаптуватися до обмежених ресурсів, нових загроз і зниження пріоритетності ЛГБТК+ тем у суспільному порядку денному. Ці фактори необхідно враховувати при формуванні подальших

стратегій підтримки, зокрема в умовах гуманітарної та економічної кризи та воєнного стану.

3.4. Значення професійної кваліфікації та міжсекторальної співпраці фахівців для роботи з ЛГБТК+ клієнтами, що зазнали домашнього насильства

Фахівці, які працюють з ЛГБТК+ особами, потребують кваліфікованої підготовки до роботи з цією групою клієнтів. Опитані респонденти відзначили, що ефективне надання допомоги потребує високої професійної підготовки та етичної позиції фахівця та налагодженої міжсекторальної співпраці, комплексних протоколів ведення кейсів та стійких каналів інформаційної підтримки. У роботі з клієнтами з ЛГБТК+ спільноти часто виявляються проблеми, пов'язані з недостатньою кваліфікацією окремих спеціалістів, відсутністю знань про специфіку спільноти, відсутністю належного консультування, а також із загальною байдужістю або дискримінаційними підходами з боку державних та недержавних інституцій.

5 респондентів підкреслили, що якість допомоги залежить не лише від загальної фахової підготовки спеціаліста, але й від його готовності працювати з ЛГБТК+ тематикою. При цьому формальна або декларована відкритість не завжди свідчить про наявність необхідної компетентності. Часто фахівці, які позиціонують себе як «ЛГБТК-френдлі», не мають базового уявлення про трансгендерний досвід, орієнтацію, гендерну

ідентичність або терміни, які вживають клієнти. Відсутність підготовки особливо помітна у сфері роботи з випадками домашнього насильства.

“Дуже інтуїтивно. Лишається сподіватися на особисті якості працівника. Не надавши їм базові знання, які ви від неї вимагаєте, самостійно не надавши план роботи з цільовою групою. Справді потім важко очікувати, що людина буде відповідати стандартам і відповідати гідно бенефіціарам. Звісно, можна прописувати в статутах, правилах, в гайдах, але це все вимагає навчання. Тим паче, що звертаються люди з різних вікових груп, включно з випадками домашнього насильства, і до таких випадків, наприклад, соціальні працівники не є підготовлені.”
(Респондент 1)

“При наборі спеціалістів, які можуть працювати з ЛГБТК+, то вони можуть казати, що вони [ЛГБТК]френдлі, але цього не достатньо роботи з цією групою. (...) Але звернеться до них людина, яка збирається робити транс-перехід. Що вони їй скажуть?” (Респондент 1)

3 респондентів підтвердили, що недовіра з боку клієнтів часто формується через попередній негативний досвід взаємодії з фахівцями, які виявляли гомофобні або трансфобні переконання, навіть якщо формально працювали у сфері психологічної допомоги. У таких випадках звернення повторно стає психологічно ускладненим.

“Я знаю цих фахівців, я впевнена в тому, що вони свідомі, дружні, налаштовані на науковий підхід, і жодного разу я не стикалась тим, що клієнти поверталися і жалілися на те, що вони стикнулися з гомофобією від психіатрів, до яких я направила. Від психіатрів в держустановах? Так. Від інших психологів? Дуже багато. Дуже часто до мене приходять

клієнти і кажуть: “Я не міг довго наважитись, бо мій попередній терапевт був гомофобом”.” (Респондент 2)

Низький рівень фахової підготовки щодо специфіки трансгендерного досвіду згадувався окремо. 2 респондентів наголошували, що психіатри та психологи нерідко не розуміють, як коректно взаємодіяти з транслюдьми, які питання можна ставити, а які є неетичними. Як наслідок, це створює відчуття небезпеки та відторгнення.

“Психіатри – до них приходять транслюдина за діагнозом, і вони можуть не до кінця розуміти, як поводитись, як правильно розмовляти і все таке. Тобто для того, щоб у них не було страху працювати з ЛГБТК, щоб вони знали, які питання можна ставити, а що не є етичним.” (Респондент 2)

Недостатність професійної підготовки торкається й практичної частини, тобто знання законодавства, методів супроводу кейсів домашнього насильства, форм реабілітації. 3 респондентів вказували, що відповідних модулів у класичній психотерапевтичній освіті або немає, або вони подані поверхнево.

“Якщо ми беремо і систематичне психологічне насилля, це травма. Воно в будь-якому випадку потребує якісної освіти психологів, психотерапевтів і вміння працювати з цією травмою, вміння працювати з насиллям. Не можна людині, яка пережила насилля, втюхувати якісь методи, які для цього не підходять.” (Респондент 5)

“Протягом навчання, якщо казати, на основну психотерапію, це взагалі ніяк не проговорюється окремо. (...) Але я ходила на курс по консультуванню ЛГБТК.” (Респондент 7)

Ще однією проблемою, яку підняли 4 респондентів, є відсутність доступу до інформаційних ресурсів серед частини фахівців. Це означає, що у випадках, коли допомога не може бути надана безпосередньо, спеціаліст не має змоги надати клієнту хоча б адекватну інформацію про інші джерела підтримки або організації.

“Можливо, якби у нас було більше не просто програм допомоги, куди перескочувати, а інформаційних ресурсів... Я надавала зі своєї ініціативи, я знала Інсайт, тому я надавала як інформаційний ресурс. Але більшість фахівців про нього не знали.” (Респондент 8)

Негативний досвід звернення клієнтів до недостатньо компетентних спеціалістів може залишити тривалий відбиток, що в окремих випадках призводить до повторної травматизації. Один з респондентів розповів власну історію:

“В них була психологічна допомога, яку проводила цисгетеро жінка. Можу вже зараз з досвіду сказати, що в неї явно досвід роботи з трансгендерними людьми, які не знають, що вони трансгендери, [взагалі] не існуючий. В неї не було квір-оптики. І мені вона сказала, що я гетеро-жінка і їй непонятно, що я тут роблю. Мені було 20 років. Дуже [блін] дякую. І якби, до речі, не соціальна робітниця, – важливий момент, – яка там працювала цією community-менеджеркою, я би мав ще більш жахливий досвід, скоріш за все.” (Респондент 4)

Для подолання цих труднощів, за словами абсолютної більшості респондентів, необхідна регулярна міжсекторальна співпраця, професійне підвищення кваліфікації, спільна розробка стандартів і координація дій. З 3 з 8 респондентів відзначили позитивний досвід міжінституційної взаємодії.

“Зазвичай це може бути як державні установи, так і приватні, тому це надзвичайно важливо і без цієї співпраці нікуди. (...) Ми між собою намагаємось бути друзями, бо інакше нічого не вийде.” (Респондент 3)

У контексті такої співпраці 3 респондентів згадували про адвокаційну роботу, спільні тренінги, методичну допомогу лікарям, поліцейським, соціальним працівникам. Тренінги часто починаються з найпростіших речей, а саме термінології, базового етикету спілкування, розуміння спектру ідентичностей.

“Найчастіше ми проводимо тренінги для лікарень (...) І завжди, на кожному тренінгу у людей там стільки емоцій, стільки всього нового виносять. (...) Ми сказали: “А ви знаєте, хто такі інтерсекс люди?” І жодна людина не відповіла.” (Респондент 3)

Потреба в системних механізмах взаємодії була підкреслена ще в кількох висловлюваннях. 4 респонденти зазначали, що координація між організаціями, чітке розуміння “маршруту клієнта”, та взаємодопомога між фахівцями різних профілів є необхідною умовою реальної допомоги.

“Налагодження співпраці з людьми, з організаціями, які можуть комплексно надати це. (...) Треба розробити процедуру. (...) І потім іти в інше життя.” (Респондент 5)

“Психологічна допомога, допомога в працевлаштуванні, житлі і таке всяке. Але це неможливо без кооперації.” (Респондент 5)

Серед додаткових труднощів 3 респондентів називали конкуренцію між ЛГБТ-організаціями за ресурси, що іноді знижує ефективність спільної роботи, та згадували ситуації, коли конкуренція ускладнювала налагодження міжорганізаційної співпраці.

“Кожен окремо по собі, хоче вигребти ці гранти. (...) Але вони не завжди доходять до людей, тому тут уже конкуренція.” (Респондент 5)

У цілому, за свідченням фахівців, важливими кроками до покращення ситуації є підвищення освітнього рівня, інституціалізація обміну досвідом, зниження конкуренції, ширша інформованість населення і включення ЛГБТК+ тематики у загальні інформаційні кампанії.

“Я думаю, що можна почати з чогось маленького. (...) В день ментального здоров'я навіть не організації, а ЗМІ, медіа постять навіть такі списки, куди можна звернутися за допомогою. Але вони не постять, наприклад, що хтось спеціально для ЛГБТК.” (Респондент 8)

Отже, ефективність надання допомоги ЛГБТК+ клієнтам, що зазнали домашнього насильства, значною мірою залежить від підготовленості фахівців, інституційної чутливості та міжорганізаційної взаємодії. Професійна етика, емпатія, здатність до саморефлексії й актуальне знання контексту виступають ключовими умовами безпечного та якісного супроводу ЛГБТК клієнтів, що зазнали домашнього насильства. Водночас, без підтримки з боку держави, більшість зусиль з включення цієї тематики

в офіційні освітні та адвокаційні програми залишатиметься точковими і надмірно залежними від особистої ініціативи окремих фахівців.

3.5. Роль репутації та співпраці ЛГБТК+ організацій в Україні у системі підтримки клієнтів

Ефективність надання підтримки ЛГБТК+ особам, які зазнали домашнього, значною мірою залежить не лише від професіоналізму окремих фахівців, а й від системної злагодженості організацій, що працюють у сфері прав людини та психосоціальної допомоги. Водночас, як свідчать відповіді респондентів, у межах українського громадського сектору, що спеціалізується на ЛГБТК+ питаннях, спостерігається значна фрагментація, конкуренція, а подекуди й конфліктність між організаціями. Це безпосередньо впливає на доступність і якість допомоги для бенефіціарів.

З з восьми респондентів зазначили, що між організаціями, які працюють з ЛГБТК+ людьми, є певне «територіальне» або «функціональне» розмежування, яке не завжди є результатом стратегічного планування, а радше реакцією на недовіру або особисті конфлікти між лідерами.

“Між ЛГБТК+ організаціями в країні є дивний “розподіл землі”. Кожен зайняв свою нішу, ніхто на кого не пхається наступати, і мало співпраці відкритої між собою. Між всіма є якісь конфлікти і

непорозуміння, що в результаті впливає на якість допомоги людям.”

(Респондент 1)

Подібне відокремлення організацій, за словами 3 респондентів, часто не має під собою ідеологічної чи функціональної основи, а базується на емоційних образах або небажанні втрачати контроль за «власною» сферою впливу. Це формує деструктивне середовище всередині спільноти, де замість об'єднання зусиль заради бенефіціарів, відбувається вибудовування конкурентних стратегій, які підривають довіру як всередині, так і назовні.

“Так, просто здається, що поведінка на рівні лідерів громадських організацій є дитячою. Всі наче роблять собі репутації окремо, відгородившись один від одного. І це прикро, тому що це шкодить спільноті. Я розумію, що це не є монолітом, але на рівні громадських організацій, тим паче у нас в країні, глибинна співпраця і відсторонення від якихось власних образ дуже поліпшить ситуацію для усіх.” (Респондент 1)

“У нас є навіть жарт про те, що якщо 5 ЛГБТК активістів закрити на добу в кімнаті, наступного дня у нас буде 5 окремих громадських організацій, які ворогують між собою.” (Респондент 2)

Наслідки цієї роз'єднаності позначаються не лише на ефективності програм, а й на професійному житті окремих фахівців. Один з респондентів розповів про особистий досвід втрати колег і контактів після переходу на роботу до організації, що має конфлікти з іншими гравцями сектору.

“Організація, в якій я працювала, з усіма посварилася. Мене знали ще в іншому середовищі, інші фахівці, ми спілкувалися, але коли вони дізнались, де я працюю, припинили спілкування.” (Респондент 5)

Відсутність співпраці між організаціями знижує не лише координацію дій, а й унеможлиблює формування спільної інформаційної політики. За словами респондентів, ЛГБТК+ організації вкрай рідко виступають єдиним актором у комунікації з суспільством, державними органами чи донорами. Це обмежує видимість теми та робить окремі ініціативи малопомітними для цільової аудиторії.

Окремо 2 респонденти звернули увагу на необхідність професійного підходу до публічної комунікації ЛГБТК+ організацій. Відсутність фахових комунікаційних стратегій та зведення роботи в соціальних мережах до аматорського рівня перешкоджає формуванню якісного іміджу організацій та заважає ефективному донесенню інформації про сервіси, підтримку й заходи.

“Прямо окремо я би радила громадським організаціям окремо наймати PR-спеціалістів, або спеціалістів з маркетингу в соцмережах. Тобто це не має бути просто, умовно кажучи, “наш соцпрацівник пише пости в інстаграм”. Потрібна окрема людина, яка розпише стратегію комунікації, яка знає, що таке контент-план, як це все працює. Тобто серйозний підхід більш, стратегічний.” (Респондент 2)

Декілька респондентів наголошували на позитивних прикладах організаційної взаємодії, які дозволяли дещо комерціалізувати зусилля, залучити бізнес та створити кращу PR-стратегію.

“Але, наприклад, ГО Київ Прайд, на прикладі майбутнього кінофестивалю квір-кіно «Санні Банні», це приклади організації і ініціатив, які роблять відкриті заходи для спільноти, в межах яких вони можуть просувати і просто те, що для людей з ЛГБТК є безпечні простори

відкриті. Це можливість для організацій говорити про свої можливості та послуги. Об'єднувати зусилля, грубо кажучи, наприклад, з культурними чи мейнстрімними якимись заходами також або організаціями.” (Респондент 1)

Проблема публічного знецінення або ворожнечі між представниками організацій, на думку респондентів, не лише неефективна, але й шкодить самій спільноті, оскільки руйнує довіру до сектору загалом і формує у бенефіціарів враження розрізненості та хаотичності допомоги.

“[Необхідне] єднання, тому що у нас досі є таке, що навіть всередині спільноти люди часто не можуть порозумітися і починають кидатися образами публічно, і це дуже не допомагає. По-любому об'єднання, бо інакше просто не працюватиме.” (Респондент 3)

Таким чином, серед ЛГБТК+ організацій, що надають допомогу представникам спільноти, які зазнали домашнього насильства, присутня нестача відкритої, стратегічної співпраці між собою, слабка комунікаційна стратегія й конфліктність на рівні лідерів. У результаті бенефіціари не завжди отримують необхідну допомогу, а суспільна легітимність організацій знижується. Попри окремі позитивні приклади, для досягнення сталої системи підтримки необхідно подолати роз'єднаність, зміцнити інституційну репутацію та розвивати культуру міжорганізаційної солідарності.

3.6. Взаємодія ЛГБТК+ організацій з державними та правоохоронними органами та шляхи її покращення

Взаємодія ЛГБТК+ організацій із державними та правоохоронними інституціями в Україні є критично важливою складовою загальної системи підтримки ЛГБТК+ осіб, які зазнали домашнього насильства. Однак, як свідчать інтерв'ю з фахівцями, наразі ця взаємодія характеризується серйозними викликами, обмеженнями й системною недовірою. Усі респонденти (8) вказували, що рівень відкритості, компетентності та готовності правоохоронних і державних структур до співпраці з ЛГБТК+ спільнотою є вкрай низьким, що не лише ускладнює реагування на випадки насильства, але й посилює стигматизацію та вразливість самих клієнтів.

Одним із найчастіших бар'єрів для ЛГБТК+ осіб є страх перед зверненням до поліції. Більшість (6) респондентів підкреслювали, що для трансгендерних людей цей страх значно посилений досвідом дискримінації, стигматизації або навіть насмішок з боку представників правоохоронних органів.

“Один з величезної кількості заяв. І ми ніколи не наполягаємо на цьому. Я завжди питаю, чи зверталися в поліцію, якщо ні, що конкретно зупинило, чисто для того, щоб розуміти контекст. Але відповідь завжди одна, особливо, якщо це транс-люди – вони бояться, що поліція зробить ще гірше. Бояться, що вони зіткнуться з дискримінацією, і що поліція або нічого не зробить в кращому випадку, або стане на бік нападника.” (Респондент 2)

У деяких випадках ризики мають ще більш серйозний характер, зокрема коли кривдник сам є представником правоохоронних структур. У таких ситуаціях клієнт узагалі не має змоги захистити себе через конфлікт інтересів і страх помсти.

“Найжахливіший кейс, напевно, коли людина звернулася з приводу домашнього насильства, і ми їй кажемо, що давайте звернемось до правоохоронних органів. І вона каже: “Так, а, ну, кривдник теж серед них. Типа з правоохоронних органів. І він там шишка, і я нічого не зроблю, тому що він там всіх знає, і дізнається про цю заяву”. І ти сидиш і дивишся.”
(Респондент 3)

Окрім системної недовіри, 4 респондентів також вказували на відкриту гомофобію та трансфобію, які часто демонструють представники державних структур. За словами фахівців, навіть найелементарніша повага до клієнта часто відсутня, а невміння комунікувати з ЛГБТК+ людьми або відсутність базових знань підкріплює дискримінаційні практики.

“Це не то, що навіть необ'єзнаність, а, по-перше, гомофобність, трансфобність і всі фобності, які можуть бути у людей, які працюють в державних органах. Того, що, окей, навіть якщо ти не маєш якихось 500 тренінгів спеціалізованих про те, як працювати з людьми з домашнім насильством... Якщо ти навіть просто не скажеш людині, що “чого ти, підор, прийшов”, це вже краще, ніж найчистіше буває.” (Респондент 3)

Попри це, деякі організації здійснюють цілеспрямовану роботу з державними та правоохоронними інституціями. Наприклад, проводяться тренінги, інформаційні сесії, консультації для працівників поліції, медичних установ, викладачів тощо. Одним із таких прикладів є практика взаємодії з поліцією в регіонах.

“В нас був проєкт прям спрямований на роботу з тими, хто працює з людьми. Лікарі, поліція, чиновники, вчителі. І ми їм проводили, в нас була така зроблена інфосесія (...) Оцю інфосесію, дивовижно, але на той

момент прийшла вся херсонська поліція. Багато медичних працівників пройшли.” (Респондент 6)

Фахівці визнають, що навіть якщо окремі працівники поліції мають гомофобні погляди, наявність інформації, отриманої під час таких тренінгів, все одно впливає на їхню поведінку в критичних ситуаціях.

“Я розумію, що навіть якщо [поліцейські] там сто раз гомофоби і вели себе так під час тренінгу, вони все одно щось дізнались. І коли вони перевіряють документи і бачать, що перед ними блондінка з паспортом “Вася”, вони розуміють, з чим вони мають справу.” (Респондент 6)

Водночас ресурсів для системної роботи з державними структурами, за словами 7 респондентів, об'єктивно не вистачає. Організації обмежені у своїх можливостях і не можуть забезпечити постійну присутність або навчання у всіх регіонах країни.

“Правда нема стільки ресурсів, щоб прям все їм пояснити і все зробити. Тобто, ми можемо провести тренінг, ми можемо пояснити, ми можемо допомогти, ми можемо щось проконсультувати, але ми не можемо розірватися.” (Респондент 3)

“Тут більше про зміни глобальні, бо точково ми і так стараємося.”
(Респондент 3)

4 респондентів зазначають, що для справжніх змін потрібна політична воля, законодавчі ініціативи та публічна підтримка з боку держави. Зокрема, йдеться про запровадження цивільних партнерств, ухвалення законопроекту №5488 та забезпечення базових прав ЛГБТК+ осіб.

“Цивільні партнерства було б дуже славно мати. Або бажано 5488 теж запровадити. (...) І потім ці люди, які не хочуть приймати 5488, звітують перед європейськими інституціями, як же ж класно у нас провели прайд, прайд, який ви самі забороняли.” (Респондент 3)

Державна підтримка, на думку 2 фахівців, має транслюватися не лише у вигляді закону, а й через участь у комунікаційних кампаніях, спільних заявах, освітніх ініціативах. Це створить ефект легітимізації теми у суспільстві.

“Коли це робить умовна організація, яка фінансується донорами або волонтерська, як Інсайт, то людина збоку, яка до цього недотична, подумає: “Ну якісь ЛГБТшники об’єдналися і щось просять знову”. А коли урядова організація з ними об’єднується (...) то підписники урядової організації вже можуть замислитись.” (Респондент 8)

На рівні регіонів 2 респондентів також підкреслюють необхідність роботи з місцевими громадами, соціальними службами, адміністраціями. Наразі люди в сільській місцевості часто не знають про існування допомоги, а самі організації не мають доступу до них через закритість спільнот або відсутність інтернету.

“[Потрібно] працювати з місцевими громадами. На рівні громад, вести переговори з сільською місцевістю, з маленькими містами, через громаду. (...) Тільки так можна посилити цю відомість.” (Респондент 5)

У роботі з підлітками важливо, щоб правоохоронні органи розуміли межу між захистом дитини і збереженням її базових прав. Часто молодь від

16 до 18 років, що вже усвідомлює свою ситуацію, не має юридичних інструментів для дій.

“Частіше це від 16 до 18 років, то це проміжок, якому взагалі людина вже доволі в собі усвідомлена (...) але юридично вони не можуть, в них забирають документи (...) Тому ми, до речі, і чимало проводимо роботи ще з правоохоронними органами.” (Респондент 4)

З респондентів підкреслювали, що зміни мають бути не лише на інституційному, а й на суспільному рівні, зокрема через нормалізацію видимості, відкритого обговорення та законодавчого закріплення прав.

“Людина розуміє, що її не поб'ють на вулиці, бо є закон. (...) Все одно має бути регуляція.” (Респондент 7)

“Хотілося б, щоб уряд був більш відкритий до таких хоч і провокаційних питань, але важливих. Це так само громадяни України, і важливо, щоб вони були теж захищені.” (Респондент 8)

Таким чином, взаємодія між ЛГБТК+ організаціями та державними структурами потребує значного реформування. Для ефективної протидії домашньому насильству щодо ЛГБТК+ осіб необхідно забезпечити інституційну підтримку, підвищення обізнаності правоохоронців і чиновників, зміну законодавчої бази, а також широку публічну комунікацію з боку держави. Поки ці елементи залишаються фрагментарними, а ЛГБТК+ спільнота – уразливою та відірваною, будь-які спроби точкового покращення залишатимуться обмеженими за впливом.

РОЗДІЛ 4. ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Результати дослідження свідчать, що досвід ЛГБТК+ осіб, які зазнали домашнього або партнерського насильства, має низку характерних особливостей, які лише частково відображені в українській практиці підтримки. Ці особливості узгоджуються з міжнародними дослідженнями, які підкреслюють, що насильство щодо ЛГБТК+ має специфічні прояви, такі як погрози аутингу, інтерналізована гомо/трансфобія та недовіра до інституцій (Ard & Makadon, 2011; Woulfe & Goodman, 2018).

Як і в міжнародному контексті (Vermea et al., 2021; Calton et al., 2015), українські респонденти вказують на те, що ЛГБТК+ клієнтам часто складно ідентифікувати власний досвід як насильство, що пов'язано з відсутністю інформації, нормалізацією насильницьких практик у парі, а також нестачею підтримуючого середовища. У цьому контексті важливо, що фахівці українських НУО часто виступають єдиними суб'єктами, які надають кваліфіковану допомогу, тоді як державні структури або відсутні, або не мають компетенції для роботи з цією цільовою групою (Центр «Наш світ», 2024). Виявлені бар'єри в доступі до допомоги, зокрема страх бути “розкритими” (outed), брак інклюзивних послуг або негативний досвід у минулому, відповідають тим проблемам, які окреслюються у міжнародних джерелах (Understanding Intimate Partner Violence in the LGBTQ+ Community, 2020; Stewart et al., 2020). В українському контексті, представники ЛГБТК+ спільноти відчувають знецінення важливості їхнього досвіду та не очікують допомоги від системи. Таке ставлення підтверджує існування глибокої недовіри до інституційної допомоги, що також фіксується в роботах McClennen (2005) та Bosco et al. (2020).

У роботі також підкреслюється, що надавачі послуг стикаються з власними обмеженнями: нестача навчання з ЛГБТК+ тематики, вигорання, складність взаємодії з держструктурами. Це перегукується з міжнародними викликами, які фіксуються у роботах Stephenson & Finneran (2017) та Donovan et al. (2023). Наприклад, британські організації також повідомляють про брак системних тренінгів, а в США існує потреба в уніфікованих підходах до роботи з ЛГБТК+ постраждалими (National LGBTQ Institute on IPV, 2024).

Варто зазначити, що попри складну ситуацію, українські фахівці демонструють гнучкість та ініціативність. Вони адаптують наявні ресурси до потреб ЛГБТК+ клієнтів та ініціюють створення індивідуалізованих маршрутів допомоги, що включають психосоціальний супровід, адвокацію та перенаправлення до безпечних партнерських установ. Це схоже на моделі, що функціонують у США та Великій Британії, наприклад Housing Pathways Program або Sojourner House (Brown & Herman, 2015; Guadalupe-Díaz, 2019). Також результати підтверджують, що ефективність підтримки залежить не лише від фахових знань, а й від рівня співпраці між організаціями. Міжсекторальна взаємодія, яка в Україні є спорадичною, є системним компонентом ефективної моделі в інших країнах (Donovan et al., 2023; Stonewall Housing, 2023). Недостатній рівень такої взаємодії в Україні обмежує сталу підтримку та можливість виведення ЛГБТК+ осіб із кризових ситуацій.

Ще однією особливістю українського контексту є високий рівень нестабільності, пов'язаний з війною. Респонденти підкреслювали, що військовий стан вплинув на доступність ресурсів, призвів до переміщення НУО та клієнтів, а також зменшив можливість співпраці з державними

структурами. На відміну від стабільніших умов у США чи Великій Британії, де міжсекторальна взаємодія є частиною системної практики (Donovan et al., 2023; Stewart et al., 2020), в Україні вона залишається епізодичною і значною мірою залежить від ініціативи конкретних організацій або персоналій.

Подальші дослідження мають зосередитись на глибшому аналізі досвіду постраждалих ЛГБТК+ осіб, у тому числі трансгендерних і небінарних людей, які в українських умовах є ще менш видимими. Також важливо дослідити ефективність різних моделей підтримки (інституційної, неформальної, онлайн-допомоги) та співпраці НУО з державними структурами. З урахуванням воєнного контексту, доцільно порівнювати досвід внутрішньо переміщених осіб та тих, хто залишився у місцях постійного проживання.

Отже, результати дослідження підтверджують загальносвітові тенденції щодо проблем ЛГБТК+ осіб, які пережили домашнє насильство, але також виявляють специфічні національні виклики. Найважливішими напрямками для вдосконалення системи підтримки є: забезпечення інституційного визнання специфіки ЛГБТК+ насильства, впровадження регулярного навчання фахівців, створення інклюзивних сервісів та формалізація міжорганізаційної співпраці. Проте контекст повномасштабного вторгнення змушує фахівців та клієнтів стикатися з додатковими бар'єрами під час надання та отримання допомоги.

ВИСНОВКИ

1. ЛГБТК+ особи перебувають у ситуації підвищеної вразливості внаслідок поєднання кількох факторів, а саме досвіду насильства в близьких стосунках та стигматизації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. Дослідження підтвердило, що наявна система підтримки не враховує у повному обсязі особливості переживань та потреб цієї групи, що вимагає суттєвих змін у підходах до організації надання підтримки.
2. Існують певні особливості домашнього насильства щодо ЛГБТК+ осіб, які відрізняють його від насильства в гетеросексуальних стосунках. Це стосується застосування таких тактик контролю, як погроза розкриття особистої інформації про сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність, маніпуляція ізольованістю від родинної або соціальної підтримки, використання інтерналізованої стигми. Ці особливості ускладнюють виявлення та класифікацію випадків як насильницьких, а також можуть не відповідати очікуванням фахівців, які орієнтуються на гетеронормативну модель насильства.
3. Характер звернень ЛГБТК+ клієнтів щодо домашнього насильства демонструє фрагментарність та низький рівень довіри до інституцій. Однією з головних особливостей є те, що більшість клієнтів не звертаються з формулюванням «домашнє» чи «партнерське насильство», а виходять на контакт з іншими темами, зокрема тривожністю, низькою самооцінкою, труднощами у стосунках або самоприйняттям. Відповідно, досвід насильства часто виявляється вже в процесі роботи, без попередньої ідентифікації його як такого. Звернення часто спрямовані до громадських

організацій, що забезпечують безпечний простір і чутливу підтримку, однак навіть у цьому випадку процес отримання допомоги ускладнюється через певні бар'єри.

4. Серед специфічних умов, що впливають на ефективність надання підтримки ЛГБТК+ особам, варто виокремити наявність у фахівців ЛГБТК+ чутливості, відповідної підготовки та досвіду роботи з темою, правове розуміння специфіки ЛГБТК+ спільноти, дотримання конфіденційності та створення безпечного простору, мультидисциплінарний підхід до підтримки (психологічна, правова, соціальна допомога) та здатність фахівців враховувати соціальний контекст, дискримінаційний досвід клієнта та ступінь його ізольованості. Обмежена кількість фахівців, які мають достатню обізнаність у питаннях сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, а також відсутність чітких стандартів реагування на випадки насильства у ЛГБТК+ стосунках значно знижують ефективність допомоги.

5. Існують певні бар'єри, що виникають для ЛГБТК-клієнтів, які зазнали домашнього насильства, при отриманні допомоги. Одним із головних є складність ідентифікації власного досвіду як насильницького. Це пов'язано з браком знань про природу насильства, нормалізацією аб'юзивних стосунків, хронічною стигматизацією, дефіцитом підтримки в минулому, а також внутрішніми переконаннями, що проблема не є серйозною.

6. Фахівці, що надають підтримку ЛГБТК+ особам у випадках домашнього насильства, стикаються з труднощами, які пов'язані з відсутністю спеціалізованих програм підвищення кваліфікації, недостатня підтримка з боку державних інституцій, психологічне навантаження, а також відчуття професійної ізольованості. Ефективне надання допомоги

вимагає від фахівця не лише загальної соціальної компетентності, але також глибокого розуміння соціального контексту, у якому перебуває ЛГБТК+ клієнт, включно з його правовим статусом, попереднім досвідом дискримінації та ставленням з боку найближчого оточення.

7. Найбільш активну та системну допомогу ЛГБТК+ клієнтам у випадках домашнього насильства надають громадські організації. Саме вони забезпечують кризове реагування, психологічну підтримку, правовий супровід, тимчасове житло, а також навчальні програми для фахівців. Водночас їхня діяльність залишається недостатньо інтегрованою у загальнодержавну систему допомоги постраждалим від насильства. Відсутність постійного та сталого партнерства з органами влади, недостатнє фінансування, ризики репутаційного тиску і перевантаження персоналу стримують можливості для розвитку ефективної структури підтримки.

8. В умовах повномасштабної війни ЛГБТК+ спільнота зіткнулася з додатковими ризиками. Йдеться про втрату житла, обмежений доступ до медичних послуг, небезпеку на окупованих територіях, питання оформлення документів трансгендерних осіб в контексті мобілізації, а також загальний тиск, пов'язаний з безпекою та переміщенням. У цих умовах робота фахівців та організацій, які надають допомогу, вимагає адаптації до кризової ситуації та чіткого розуміння того, що вразливість ЛГБТК+ осіб у період війни лише посилюється і має бути врахована у політиках реагування.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Державним органам, відповідальним за реалізацію політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, рекомендовано:

1. Розробити та затвердити міжвідомчі стандарти надання допомоги постраждалим від домашнього насильства з урахуванням потреб представників ЛГБТК+ спільноти.
2. Запровадити систему підготовки та регулярного підвищення кваліфікації працівників соціальної сфери, правоохоронних органів та медичних установ щодо особливостей роботи з ЛГБТК+ клієнтами.
3. Забезпечити правовий захист постраждалих ЛГБТК+ осіб шляхом адаптації законодавства до міжнародних стандартів у сфері прав людини.
4. Сприяти проведенню загальнонаціональних інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності суспільства щодо проблеми домашнього насильства в ЛГБТК+ спільноті.

Керівництву неурядових організацій, що працюють у сфері підтримки постраждалих від насильства, рекомендовано:

1. Розробити внутрішні протоколи надання допомоги постраждалим ЛГБТК+ клієнтам з урахуванням принципів недискримінації, інклюзії та конфіденційності.
2. Забезпечити навчання персоналу щодо динаміки домашнього насильства в ЛГБТК+ стосунках, впливу стигматизації та бар'єрів доступу до послуг.

3. Ініціювати міжорганізаційну співпрацю для обміну досвідом, створення єдиної мережі підтримки та координації дій у кризових ситуаціях.

4. У випадку дружніх організацій, що не є спеціалізованими на ЛГБТК+, залучати представників спільноти до розробки та оцінювання програм допомоги, щоб забезпечити відповідність послуг реальним потребам.

Фахівцям соціальної роботи, психологам, юристам, медичним працівникам та іншим спеціалістам, що можуть надавати допомогу ЛГБТК+ особам, рекомендовано:

1. Дотримуватися принципів чутливого ставлення, поваги до самоідентифікації клієнта, інклюзивної мови та безумовного прийняття.

2. Проходити обов'язкове навчання з тематики сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, зокрема у контексті домашнього насильства.

3. Забезпечувати конфіденційність даних клієнта, особливо в ситуаціях, пов'язаних із ризиком насильства та аутингу.

4. Враховувати специфіку досвіду ЛГБТК+ осіб при формуванні індивідуального плану підтримки, зокрема ризику, пов'язані з соціальною ізоляцією та дискримінацією.

5. Підтримувати формування партнерських відносин з фахівцями інших організацій, які надають допомогу, для комплексного реагування на запити постраждалих та актуального розуміння доступних ресурсів і можливостей перенаправлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) American Psychiatric Association, . (2019). Treating LGBTQ Patients Who Have Experienced Intimate Partner Violence.
- 2) Ard, K. L., & Makadon, H. J. (2011). Addressing Intimate Partner Violence in Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Patients [Review of Addressing Intimate Partner Violence in Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Patients]. *Journal of General Internal Medicine*, 26(8), 930. Springer Science+Business Media. <https://doi.org/10.1007/s11606-011-1697-6>
- 3) Bermea, A. M., Slakoff, D. C., & Goldberg, A. E. (2021). Intimate Partner Violence in the LGBTQ+ Community: Experiences, Outcomes, and Implications for Primary Care. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0095454321000087>
- 4) Bogat, A., Levendosky, A. A., & Garcia, A. M. (2016). Intimate Partner Violence. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780123970459002378>
- 5) Bosco, S. C., Robles, G., Stephenson, R., & Starks, T. J. (2020). Relationship Power and Intimate Partner Violence in Sexual Minority Male Couples. *Journal of Interpersonal Violence* (Vol. 37, Issue 1). SAGE Publishing. <https://doi.org/10.1177/0886260520916271>
- 6) Calton, J. M., Cattaneo, L. B., & Gebhard, K. T. (2015). Barriers to Help Seeking for Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, and Queer Survivors of Intimate Partner Violence [Review of Barriers to Help Seeking for Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, and Queer Survivors of Intimate Partner Violence]. *Trauma Violence & Abuse*, 17(5), 585. SAGE Publishing. <https://doi.org/10.1177/1524838015585318>
- 7) Chen, P.-H., Jacobs, A., & Rovi, S. L. D. (2013). Intimate partner violence: IPV in the LGBT community. *PubMed* (Vol. 412, p. 28). National Institutes of Health. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/24053263>
- 8) Cosh, A., & Carslaw, H. (2016). Domestic violence and abuse. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1755738016644627>
- 9) Das, T., & Roy, T. B. (2020). More than individual factors; is there any contextual effect of unemployment, poverty and literacy on the domestic spousal violence against women? A multilevel analysis on Indian context. In T. Das & T. B. Roy, *SSM -*

Population Health (Vol. 12, p. 100691). Elsevier BV.

<https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2020.100691>

10) Davis, D. A., Morales, G., Ridgeway, K., Mendizabal, M., Lanham, M., Dayton, R., Cooke, J., Santi, K., & Evens, E. (2019). The health impacts of violence perpetrated by police, military and other public security forces on gay, bisexual and other men who have sex with men in El Salvador. *Culture Health & Sexuality* (Vol. 22, Issue 2, p. 217). Taylor & Francis. <https://doi.org/10.1080/13691058.2019.1582801>

11) Devries, K., Mak, J., Garcia-Moreno, C., Petzold, M. B., Child, J., Falder, G., Lim, S., Bacchus, L., Engell, R. E., Rosenfeld, L. C., Pallitto, C., Vos, T., Abrahams, N., & Watts, C. (2013). The Global Prevalence of Intimate Partner Violence Against Women. In K. Devries, J. Mak, C. Garcia-Moreno, M. B. Petzold, J. Child, G. Falder, S. Lim, L. Bacchus, R. E. Engell, L. C. Rosenfeld, C. Pallitto, T. Vos, N. Abrahams, & C. Watts, *Science* (Vol. 340, Issue 6140, p. 1527). American Association for the Advancement of Science. <https://doi.org/10.1126/science.1240937>

12) Duke, A., & Davidson, M. M. (2009). Same-Sex Intimate Partner Violence: Lesbian, Gay, and Bisexual Affirmative Outreach and Advocacy. *Journal of Aggression Maltreatment & Trauma* (Vol. 18, Issue 8, p. 795). Taylor & Francis. <https://doi.org/10.1080/10926770903291787>

13) García-Moreno, C., Pallitto, C., Devries, K., Stöckl, H., Watts, C. G., & Abrahams, N. (2013). Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence. <https://www.popline.org/node/572931>

14) Garcia-Moreno, C., & Stöckl, H. (2017). Violence Against Women. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780128036785004835>

15) Garthe, R. C., Hidalgo, M. A., Hereth, J., Garofalo, R., Reisner, S. L., Mimiaga, M. J., & Kuhns, L. M. (2018). Prevalence and Risk Correlates of Intimate Partner Violence Among a Multisite Cohort of Young Transgender Women. *LGBT Health* (Vol. 5, Issue 6, p. 333). Mary Ann Liebert, Inc. <https://doi.org/10.1089/lgbt.2018.0034>

16) Guadalupe-Díaz, X. L., & Jasinski, J. L. (2016). “I Wasn’t a Priority, I Wasn’t a Victim.” In X. L. Guadalupe-Díaz & J. L. Jasinski, *Violence Against Women* (Vol. 23, Issue 6, p. 772). SAGE Publishing. <https://doi.org/10.1177/1077801216650288>

- 17) Harden, J., McAllister, P., Spencer, C. M., & Stith, S. M. (2020). The Dark Side of the Rainbow: Queer Women's Experiences of Intimate Partner Violence. In J. Harden, P. McAllister, C. M. Spencer, & S. M. Stith, *Trauma Violence & Abuse* (Vol. 23, Issue 1, p. 301). SAGE Publishing. <https://doi.org/10.1177/1524838020933869>
- 18) Hawcroft, C., Hughes, R. A., Shaheen, A., Usta, J., Elkadi, H., Dalton, T., Ginwalla, K., & Feder, G. (2019). Prevalence and health outcomes of domestic violence amongst clinical populations in Arab countries: a systematic review and meta-analysis [Review of Prevalence and health outcomes of domestic violence amongst clinical populations in Arab countries: a systematic review and meta-analysis]. *BMC Public Health*, 19(1). BioMed Central. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-6619-2>
- 19) Helping Children and Families Experiencing Domestic/Intimate Partner Violence. (2020). <https://eclkc.ohs.acf.hhs.gov/policy/im/acf-im-hs-14-06>
- 20) Hing, N., O'Mullan, C., Mainey, L., Greer, N., & Breen, H. (2022). An integrative review of research on gambling and domestic and family violence: Fresh perspectives to guide future research [Review of An integrative review of research on gambling and domestic and family violence: Fresh perspectives to guide future research]. *Frontiers in Psychology*, 13. Frontiers Media. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.987379>
- 21) Humphreys, C., & Thiara, R. K. (2003). Mental Health and Domestic Violence: "I Call it Symptoms of Abuse." In C. Humphreys & R. K. Thiara, *The British Journal of Social Work* (Vol. 33, Issue 2, p. 209). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/bjsw/33.2.209>
- 22) Ireland, J. L. (2017). Partner abuse and its association with emotional distress: A study exploring LGBTI relationships. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160252716302631>
- 23) Intimate Partner Violence in LGBTQ+ Communities. (2022). <https://www.phila.gov/2022-10-05-intimate-partner-violence-in-lgbtq-communities/>
- 24) Kourti, A., Stavridou, A., Panagouli, E., Ψαλτοπούλου, Θ., Spiliopoulou, C., Τσολιά, Μ., Sergentanis, T. N., & Τσίτσικα, Α. (2021). Domestic Violence During the COVID-19 Pandemic: A Systematic Review [Review of Domestic Violence During the COVID-19 Pandemic: A Systematic Review]. *Trauma Violence & Abuse*, 24(2), 719. SAGE Publishing. <https://doi.org/10.1177/15248380211038690>

- 25) LGBTQ Relationships | Women Against Abuse. (2023).
<https://www.womenagainstabuse.org/education-resources/learn-about-abuse/lgbtq-relationships>
- 26) Machisa, M., Christofides, N., & Jewkes, R. (2018). Social support factors associated with psychological resilience among women survivors of intimate partner violence in Gauteng, South Africa. In M. Machisa, N. Christofides, & R. Jewkes, *Global Health Action* (Vol. 11, p. 1491114). Taylor & Francis.
<https://doi.org/10.1080/16549716.2018.1491114>
- 27) National Coalition for the Homeless. (n.d.). Homelessness Among the LGBTQ Community. <https://nationalhomeless.org/lgbtq-homelessness/>
- 28) National LGBT Health Education Center. Recognizing and Addressing Intimate Partner Violence in Relationships of LGBTQ People: A PRIMER FOR HEALTH CENTERS. A program of the Fenway Institute. Retrieved from https://www.lgbtqiahealtheducation.org/wp-content/uploads/2020/04/TFIR-158_Intimate-Partner-Violence-Brief_web_spreads.pdf
- 29) National LGBT Health Education Center. (n.d.). Providing Inclusive Services and Care for LGBT People: A Guide for Health Care Staff. Boston, MA: The Fenway Institute. Retrieved from <http://www.lgbthealtheducation.org/wp-content/uploads/Providing-Inclusive-Services-and-Care-for-LGBTPeople.pdf>
- 30) The Network La Red. (n.d.). Housing Pathways Program.
<https://www.tnlr.org/en/housing-pathways-program/>
- 31) The Trevor Project (2021). National Survey on LGBTQ Youth Mental Health 2021. Retrieved from <https://www.thetrevorproject.org/wp-content/uploads/2021/05/The-Trevor-Project-National-Survey-Results-2021.pdf>
- 32) Overlien, C. (2009). Children Exposed to Domestic Violence.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1468017309350663>
- 33) Preventing Intimate Partner Violence. (2023).
<https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/ipv-factsheet508.pdf>
- 34) Roe & Jagodinsky| Power and Control Wheel for Lesbian, Gay, Bisexual and Trans Relationships. Adapted from the Domestic Abuse Intervention Project. Retrieved from <https://www.thehotline.org/wp-content/uploads/media/2020/09/LGBT-Wheel.pdf>

- 35) Scheer, J. R., & Baams, L. (2019). Help-Seeking Patterns Among LGBTQ Young Adults Exposed to Intimate Partner Violence Victimization. *Journal of Interpersonal Violence* (Vol. 36, Issue 17, p. 8050). SAGE Publishing.
<https://doi.org/10.1177/0886260519848785>
- 36) Shurts, W. M., Kooyman, L., Rogers, R. C., & Burlew, L. D. (2020). Assessing the Intersectionality of Religious and Sexual Identities During the Coming-Out Process. *Counseling and Values* (Vol. 65, Issue 1, p. 15). Wiley.
<https://doi.org/10.1002/cvj.12120>
- 37) Simmons, C. A., Farrar, M., Frazer, K., & Thompson, M. J. (2011). From the Voices of Women. In C. A. Simmons, M. Farrar, K. Frazer, & M. J. Thompson, *Violence Against Women* (Vol. 17, Issue 10, p. 1226). SAGE Publishing.
<https://doi.org/10.1177/1077801211424476>
- 38) Statutes & Constitution. (2023).
http://www.leg.state.fl.us/statutes/index.cfm?mode=View%20Statutes&SubMenu=1&App_mode=Display_Statute&Search_String=741.2901&URL=0700-0799/0741/Sections/0741.2901.html
- 39) Stewart, D. E., MacMillan, H. L., & Kimber, M. (2020). Recognizing and Responding to Intimate Partner Violence: An Update. In D. E. Stewart, H. L. MacMillan, & M. Kimber, *The Canadian Journal of Psychiatry* (Vol. 66, Issue 1, p. 71). SAGE Publishing.
<https://doi.org/10.1177/0706743720939676>
- 40) Stewart, D. E., Macmillan, H., & Wathen, N. (2012). Intimate partner violence. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0706743713058006001>
- 41) Stroshine, M. S., & Robinson, A. L. (2003). The Decision To End Abusive Relationships. In M. S. Stroshine & A. L. Robinson, *Criminal Justice and Behavior* (Vol. 30, Issue 1, p. 97). SAGE Publishing. <https://doi.org/10.1177/0093854802239165>
- 42) Subirana-Malaret, M., Gahagan, J., & Parker, R. (2019). Intersectionality and sex and gender-based analyses as promising approaches in addressing intimate partner violence treatment programs among LGBT couples: A scoping review. *Cogent Social Sciences*, 5(1), 1644982. doi:10.1080/23311886.2019.1644982
- 43) Sugg, N. (2015). Intimate partner violence: prevalence, health consequences, and intervention. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0025712515000279>

- 44) Swiatlo, A., Kahn, N. F., & Halpern, C. T. (2020). Intimate Partner Violence Perpetration and Victimization Among Young Adult Sexual Minorities. In A. Swiatlo, N. F. Kahn, & C. T. Halpern, *Perspectives on Sexual and Reproductive Health* (Vol. 52, Issue 2, p. 97). Wiley. <https://doi.org/10.1363/psrh.12138>
- 45) Tillewein, H., Shokeen, N., Powers, P., Sánchez, A. J. R., Sandles-Palmer, S., & Desjarlais, K. (2023). Silencing the Rainbow: Prevalence of LGBTQ+ Students Who Do Not Report Sexual Violence. *International Journal of Environmental Research and Public Health* (Vol. 20, Issue 3, p. 2020). Multidisciplinary Digital Publishing Institute. <https://doi.org/10.3390/ijerph20032020>
- 46) Turell, S. C. (1999). Seeking Help for Same-Sex Relationship Abuses. In S. C. Turell, *Journal of Gay & Lesbian Social Services* (Vol. 10, Issue 2, p. 35). Routledge. https://doi.org/10.1300/j041v10n02_02
- 47) Typology of Domestic Violence: Intimate, Terrorism, Violent Resistance, and Situational Couple Violence. (2008). <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/typology-domestic-violence-intimate-terrorism-violent-resistance>
- 48) Understanding Intimate Partner Violence in the LGBTQ+ Community. (2020). <https://www.hrc.org/resources/understanding-intimate-partner-violence-in-the-lgbtq-community>
- 49) UNFPA. (2022). Gender-Based Violence in Ukraine: Support and Advocacy
- 50) White Hughto, J. M., Reisner, S. L., & Pachankis, J. E. (2015). Transgender stigma and health: A critical review of stigma determinants, mechanisms, and interventions. *Social Science & Medicine*, 147, 222–231. Doi:10.1016/j.socscimed.2015.11.010
- 51) Women’s Refugee Commission. (2023). The Rights and Protection of LGBTQ+ Individuals in Humanitarian Settings.
- 52) Woulfe, J., & Goodman, L. A. (2018). Identity Abuse as a Tactic of Violence in LGBTQ Communities: Initial Validation of the Identity Abuse Measure. *Journal of Interpersonal Violence* (Vol. 36, Issue 5, p. 2656). SAGE Publishing. <https://doi.org/10.1177/0886260518760018>
- 53) Yoshioka, E., Palatino, M. C., Nazareno, J., & Operario, D. (2020). Intimate Partner Violence and Sexual Agency in a Nationally Representative Sample of Women and Girls in the Philippines. In E. Yoshioka, M. C. Palatino, J. Nazareno, & D. Operario, *Journal*

of Interpersonal Violence (Vol. 37, Issue 11). SAGE Publishing.

<https://doi.org/10.1177/0886260520976208>

54) Андрусак, І. (2024). Домашнє насильство представників ЛГБТ та квір-спільнот. Електронне наукове видання “Аналітично-порівняльне правознавство”. 17-22. 10.24144/2788-6018.2024.01.1. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/379201630_Domestic_violence_of_representatives_of_the_LGBT_and_queer_communities

55) Барчук, А. (2023) ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В ОДНОСТАТЕВИХ ПАРАХ. Актуальні проблеми запобігання та протидії домашньому насильству, 12. Retrieved from https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/13503/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B3_%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf#page=12

56) Войтовська, А. І. (2018). ЛГБТ-спільнота в Україні: реалії.. «SOCIOPROSTIR: THE INTERDISCIPLINARY ONLINE COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS ON SOCIOLOGY AND SOCIAL WORK», (7), 45-49. Retrieved from <https://periodicals.karazin.ua/socioprostir/article/view/10619>

57) Глушкова, В. В. (2020). Особливості статево-рольової поведінки в одностатевій парі. Кваліфікаційні випускні роботи здобувачів магістерського рівня вищої освіти кафедри психології. Запоріжжя : ЗНУ.

58) Закон України “Про запобігання та протидію домашньому насильству” від 07.12.2017 № 2229-VIII : станом на 19 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 27.05.2025).

59) Майборода, О. Л. (2022). Технології соціальної допомоги жінкам, які зазнали насильство (Doctoral dissertation). Retrieved from: <https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:xnf8iDiGbsgJ:scholar.google.com/+%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%88%D0%BD%D1%94+%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE+%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4+%D0%BB%D0%B3%D0%B1%D1%82+%D0%BF%>

[D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B2&hl=uk&as_sdt=0,5](#)

60) Марценюк, Т., Дудко, О., Солодченко, О., Кравець, Д., Трофименко, Є., Македон, Д., ... & Соколова, А. (2023). Становище дівчат і молодих жінок у ситуації гуманітарної кризи: на прикладі війни в Україні.

61) Марценюк, Т., & Ярманова, Г. (2012). Підважуючи гетеронормативність? (Від) творення гендеру в ЛГБТ-сім'ях та пошук суспільного визнання.

62) Офіційне представництво Президента України. (2022). Президент підписав закон про ратифікацію Стамбульської конвенції.

63) Правозахисний ЛГБТК-центр "НАШ СВІТ". (2024). Становище ЛГБТК в Україні у січні – червні 2024 року. Retrieved from:

<https://gay.org.ua/publications/Situation-of-LGBT-in-Ukraine-Summer-2024-UKR.pdf>

64) Піонтківська О., Нестеренко С. (2022). ПРОБЛЕМА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ЩОДО МОЛОДІ, ЯКА НАЛЕЖИТЬ ДО ЛГБТ-СПІЛЬНОТИ. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціальна робота. 52-56. 10.17721/2616-7786.2022/8-1/10. Retrieved from

https://www.researchgate.net/publication/368903194_THE_PROBLEM_OF_DOMESTIC_VIOLENCE_AGAINST_YOUTH_BELONGING_TO_THE_LGBT-COMMUNITY

65) Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо боротьби з проявами дискримінації від 13.05.2021 №5488-IX. Retrieved from

<https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/26573>

66) Проект Закону про інститут реєстрованих партнерств від 13.03.2023 №9103-IX. Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/BILLINFO/Bills/Card/41497>

ДОДАТОК А

Гайд напівструктурованого інтерв'ю для фахівців

Вітаю! Мене звати Поліна, я студентка 2 курсу магістерської програми “Соціальна робота” Національного університету “Києво-Могилянська академія”.

В межах написання своєї дипломної роботи я проводжу дослідження на тему надання підтримки ЛГБТК+ особам, що зазнали домашнього насильства. В межах цієї роботи особлива увага приділяється конкретно бар'єрам, з якими стикаються надавачі послуг/працівники НУО під час роботи з ЛГБТК+клієнтами.

Умови проведення інтерв'ю є наступними: розмова є конфіденційною. Ваші відповіді будуть публікуватися в узагальненому вигляді разом з відповідями інших респондентів або у вигляді цитат анонімно (без згадування ПІБ/назви НУО). За Вашою згодою інтерв'ю записуватиметься для збереження точності цитування; доступ до цього запису матиму тільки я. Сам запис буде видалено після захисту магістерської роботи.

Якщо якесь питання буде Вам незрозуміле, Ви в будь-який момент можете його уточнити. Також Ви маєте змогу не відповідати на питання та перервати розмову в будь-який момент.

Скажіть, чи все Вам зрозуміло? Чи погоджуєтесь Ви брати участь в цьому дослідженні? Чи погоджуєтесь на запис?

Соціально-демографічний блок.

- Назва організації, в якій ви працюєте
- Ваша посада

- Термін роботи в організації
- Чи є попередній досвід роботи з темою насильства (необов'язково з ЛГБТК+)
- Чи є попередній досвід роботи з ЛГБТК+ клієнтами
- Міста/області, в яких працює організація (всеукраїнська, конкретне місто, основний офіс тощо)

Блок 1. Звернення ЛГБТК-клієнтів щодо домашнього насильства

- З вашої практики, скільки приблизно ЛГБТК+ клієнтів звертались до вас (в рік) з проблемою домашнього насильства?
- Якщо досвід більше 3 років: Чи змінилась чисельність звернень щодо домашнього насильства серед ЛГБТК+ в умовах війни?
  - Якщо так, чи стало більше/менше випадків?

Блок 2. Допомога ЛГБТК+ особам, що зазнали насильства.

- Зазначте, будь ласка, які саме види послуг надає ваша організація, зокрема для ЛГБТК+ клієнтів, що зазнали домашнього насильства?
- Серед згаданих, які ресурси або підтримка є найбільш необхідними для ваших ЛГБТК-клієнтів, що зазнали домашнього насильства? Які конкретні послуги або види?
  - Чи запитують клієнти одразу кілька видів послуг чи радше фокусуються на одному?
- Чи змінились ці потреби в умовах війни?

Блок 3. Бар'єри у наданні допомоги ЛГБТК+ особам, що зазнали насильства.

- Чи є певні специфічні проблеми, з якими ЛГБТК+ клієнти стикаються при отриманні допомоги (дискримінація, відсутність конфіденційності тощо)?
  - Якщо так, які вони?
- З боку надавачів послуг, чи стикалися ви з труднощами або бар'єрами при наданні допомоги ЛГБТК+ особам, що зазнали насильства?
  - Якщо так, то якими саме? В чому вони полягали?
- Для соціальних послуг важлива доступність – можливість скористатися цими послугами, зокрема фізична та інформаційна (легкість в отриманні інформації про доступні послуги). Чи вважаєте ви доступними послуги вашої організації для ЛГБТК+ осіб, що пережили насильство? Наскільки, за шкалою 1-5 (де 1 - низька доступність, а 5 - висока)?
- Чи є якісь зовнішні бар'єри, які ускладнюють доступ до допомоги для цієї групи? Які?

Блок 4. Співпраця з іншими установами та навчання працівників.

- Чи ваша організація співпрацює з іншими НУО або державними установами, що працюють з ЛГБТК+ клієнтами, що зазнали насильства?

Яким чином? Які переваги або труднощі виникали у такій співпраці?
- Чи є потреба в залученні зовнішніх фахівців або консультантів для підвищення кваліфікації вашого персоналу у роботі з ЛГБТК+ особами?
  - Якщо так, в чому вона проявляється? Якщо ні, чому?

Блок 5. Шляхи покращення надання допомоги та подолання викликів, пов'язаних з підтримкою ЛГБТК+, які зазнали домашнього насильства.

- На рівні вашої організації, які зміни ви вважаєте необхідними для покращення надання допомоги ЛГБТК+ особам, що зазнали домашнього насильства? В чому вони проявляються?
- Як, на вашу думку, можна покращити співпрацю між НУО, державними установами та іншими організаціями, щоб ефективніше допомагати ЛГБТК+ особам, що пережили насильство?
- Яким чином можна покращити інформаційну доступність для ЛГБТК+ осіб, щоб вони могли швидше знайти підтримку та допомогу?

Дякую вам за те, що знайшли час та взяли участь у дослідженні.